

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет
Кафедра етнології та краєзнавства**

Наталія ТЕРЕС

ПАЛАЦИ І ПАРКИ СВІТУ

*Навчально-методичний комплекс для здобувачів освіти денної форми
навчання за Міждисциплінарною міжгалузеву
освітньо-науковою програмою
«Історико-культурний туризм».*

Галузі знань: В9 Гуманітарні науки/ІЗ Туризм та обслуговування

*Спеціальність: ВІ88 Історія та археологія / ІЗ Туризм та рекреація
Освітній рівень – другий (магістерський)
Освітньо-наукова програма –**Історико-культурний туризм**
Вид дисципліни –обов'язкова*

КИЇВ – 2025

Терес Наталія Володимирівна. Палаци і парки світу. Навчально-методичний комплекс для студентів ОНН «Історико-культурний туризм». К., 2025. 71 с.

Затверджено на засіданні кафедри етнології та краєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Протокол № 6 від 13 квітня 2025 року.

Затверджено навчально- методичною комісією історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Протокол №7 від 27 травня 2025 року.

Затверджено вченою радою історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Протокол № 11 від 11 червня 2025 року.

ЗМІСТ

I. Мета і завдання навчальної дисципліни	4
II. Організація оцінювання	7
III. Програма навчальної дисципліни	11
IV. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій, семінарських занять, самостійної роботи	18
а. Змістовий модуль 1	19
б. Змістовий модуль 2	42
V. Екзаменаційні завдання	51
VI. Рекомендована література	55
VII. Термінологічний словник	66

I. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Мета дисципліни «Палаці і парки світу» полягає у забезпеченні цілісних знань щодо особливостей історичного розвитку палацово-паркового мистецтва, відмінностей мистецьких стилів і прийомів, історичну долю головних пам'яток палацової та садибної архітектури, втілення у палацовому та парковому будівництві України головних здобутків відповідних історичних епох.

Навчальна дисципліна *«Палаці і парки світу»* вивчається в контексті світового розвитку садово-паркового мистецтва у його тісному зв'язку з досягненнями образотворчого мистецтва, будівельної справи, палацової та ландшафтної архітектури. Розкривається історичний, філософський та естетичний зміст палацово-паркового мистецтва, відтворюється взаємозв'язок між особливостями розвитку пам'яток палацово-паркового мистецтва та „естетичним кліматом” епохи. На основі вивчення спецкурсу студенти зможуть зрозуміти взаємозв'язок палацово-паркового мистецтва з розвитком матеріальної і художньої культури. Вивчаються основні етапи становлення палацово-паркового мистецтва в Україні та видатні пам'ятки палацово-паркової архітектури.

Попередніми вимогами опанування
або вибору навчальної дисципліни є:

1. *Знання* основ всесвітньої та української історії та культури, характерні особливості історико-культурних ресурсів провідних туристичних країн світу та України.
2. *Вміння* проводити пошукову роботу в бібліотеках, відділах, опрацьовувати наукову літературу, опрацьовувати електронні бази даних з даної тематики.
3. *Володіння елементарними навичками* відбору методів та підходів до аналізу явищ матеріальної і духовної культури, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Завдання (навчальні цілі) дисципліни полягає у забезпеченні цілісних знань щодо історичних передумов появи та еволюції головних палацово-паркових стилів від найдавніших часів до сучасності, показати зв'язок

палацово-паркового мистецтва з історичними досягненнями духовного та соціально-економічного розвитку людства; набути знання щодо історії спорудження та функціонування видатних пам'яток палацово-паркової архітектури, особливостей їх використання в туристичній практиці в Україні та світі.

Студенти мають системно аналізувати історію палацово-паркового мистецтва як складне естетично-духовне явище, яке відноситься до найвищих досягнень людства

Навчальна дисципліна «Палаці парки світу» сприяє виробленню у студентів професійних навичок, необхідних для роботи в туристичній, музейній сфері, міжнародних організаціях, туристичному та екскурсійному бізнесі. Світоглядний аспект дисципліни полягає у популяризації історії палацово-паркового мистецтва як важливої складової світової історії та культури.

Навчальна дисципліна «Палаці і парки світу» сприяє виробленню у студентів професійних навичок, необхідних для роботи в туристично - екскурсійній та краєзнавчій сфері (Табл. 1).

Результати навчання за дисципліною «Палаці і парки світу»

Таблиця 1.

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумко- вій оцінці з дисциплі- ни
Код	Результат навчання			
1.1	Розуміння способів та методів аналізу матеріалів дослідження теми, знання термінологічного апарату та історіографії проблеми.	Лекція	Контрольна робота 1 (тест)	10%
1.2	Знати головні етапи історії палацово-паркового мистецтва, особливості сучасного використання видатних палацово-	Лекція, семінар. самостійна робота	Контрольна робота 1 (тест)	10%

	паркових комплексів світу.			
2.1	Вміти класифікувати та систематизувати палацово-паркові об'єкти.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усне опитування	10%
2.2	Вміти аналізувати історичні джерела розробляти і виконувати тематичні дослідження з питань збереження та використання палацово-паркових комплексів, інтерпретувати данні і робити висновки.	Лекція, семінар, самостійна робота	Усне опитування, індивідуаль-на робота	20%
3.1	Удосконалювати навички та вміння щодо формування нового туристичного продукту, нових напрямків туристичної діяльності.	самостійна робота	реферат ЗМ1	5%
3.2	Удосконалювати навички та вміння щодо розробки та організації історико-культурних турів на основі світової палацово-паркової спадщини.	самостійна робота	реферат ЗМ2	5%
4.1	Здатність критично використовувати наукові бази даних та інші відповідні джерела інформації з історії палацово-паркового мистецтва.		Підсумкова контрольна робота (екзамен)	20%
4.2	Здійснювати історико-екскурсоводський аналіз з метою детального вивчення і дослідження питань історії палаців і парків України і світу.		Індивідуаль-на робота, екзамен	20%

Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

Результати навчання дисципліни (код)	1.1.	1.2.	2.1	2.2.	3.1	3.2	4.1	4.2
Програмні результати навчання (назва)								
ПРН 13. Володіти методикою аналізу та класифікації історико-культурних пам'яток, їх значення та можливості використання в туристичній діяльності				+				+

Схема формування оцінки.

Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.5. — 10 балів/ 6 балів*.
  2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.4., 2.1.— 10 балів/ 6 балів.
  3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. - 10 балів/ 6 балів.
  4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.3. - 10 балів/ 6 балів.
  5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1., 1.5. - 20 балів/ 12 балів.
  6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.4., 2.1. - 20 балів/ 12 балів.
  7. Підсумкова контрольна робота (екзамен) Р.Н. 2.2., 4.1. - 20 балів / 12 балів
- * максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю – **60 балів**.

- **підсумкове оцінювання: екзамен.**
- форма оцінювання – екзамен;
- максимальна кількість балів, які може отримати студент на екзамені – **40 балів**;
- мінімальний пороговий рівень екзаменаційної оцінки, за якої іспит вважається складеним – **24 бали**.
- форма проведення екзамену – письмова, види завдань – завдання, які потребують розгорнутих відповідей.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ.

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (за модульні контрольні роботи), за виконання індивідуальних завдань, роботу на семінарських заняттях, підсумкову контрольну роботу.

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів і завершується рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 4, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 5 -8.

Оцінка успішності знань студентів здійснюється в двох формах: семестрове оцінювання (контрольні роботи, тести, усне опитування, індивідуальне завдання, реферати) і підсумкове оцінювання (екзамен).

Загальна сума балів – 100 балів (із них, семестрове оцінювання – максимум 60 балів; підсумкове оцінювання (екзамен) – максимум 40 балів).

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Таблиця 2.

Змістовий модуль 1 Історія зародження палацово-паркового мистецтва. Палаці і парки Європи			Змістовий модуль 2 Палаці і парки країн Сходу			Підсумкови й контрольна робота / екзамен
40 залікових балів (максимум)			20 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (виконання індивідуаль ного завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуальн ого завдання)	Семінари	Модульний контроль	40 балів (максимум)
5 (максимум)	25 (максимум)	10 (максимум)	5 (максимум)	10 (максимум)	5 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента **під час кожного семінару** (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1-3 бали;
- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (реферат та есе) студент подає викладачеві не на останньому семінарі до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1(реферат/ есе)** (остання декада квітня) і **Індивідуальне завдання 2 (реферат /есе 2)** (остання декада листопада).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферату):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 5 балів;
- тема розкрита неповно 3-4 бали;
- реферат суто компілятивного рівня 2 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1 бал.

Теми рефератів (есе) викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті (орієнтовно перша декада вересня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**.

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій або тестовій формі. Тест містить 10 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

Екзаменаційний білет містить два завдання, кожне з яких оцінюється в 20 балів.

Критеріями оцінювання відповіді є:

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 19-20
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки

при викладі фактичного матеріалу	16-18
Відповідь відображає знання фактичного матеріалу з питання	13-15
Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки	10-12
Відповідь фрагментарна, відображені лише деякі аспекти проблеми	7-9
Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі фактичного матеріалу	4-6
Відповідь має значні помилки	1-3

Умовою допуску до екзамену є отримання студентом під час семестрового оцінювання **не менше ніж 36 балів** (критично-розрахунковий мінімум). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт.

Таблиця 3.

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) екзамен	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Таблиця 4.

Відмінно/ Excellent	90-100
Добре Good /	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Не задовільно / Fail	0-59

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПАЛАЦИ І ПАРКИ СВІТУ».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАРОДЖЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА.

ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА.

Предмет дисципліни, його значення для підготовки фахівців з етнології та краєзнавства. Вітчизняна та зарубіжна історіографія теми. Філософський та естетичний зміст палацово-паркового мистецтва. Взаємозв'язок між особливостями розвитку палацово-паркового мистецтва і „естетичним кліматом” епохи (естетичні ідеї і естетичне світосприйняття). Єдність форми та естетичного змісту палацово-паркового мистецтва. Емблематичний та психологічний зміст елементів паркового мистецтва. Парк як ідеальний світ взаємовідносин людини і природи, перетворення природи в певний інтер'єр. Поняття „поетичності” парку і „вміння читати” його композицію. Типи семантики садів. Архітектура, музика, топографія, рослинний світ - найважливіші компоненти палацово-паркового мистецтва. Взаємозв'язок палацово-паркового мистецтва з розвитком матеріальної і художньої культури. Поняття «Історичний сад» у Флорентійській хартії ICOMOS 1981 року.

Перші згадки про сади і парки. Взаємозв'язок історії палацово-паркового мистецтва і історії цивілізації. Храмове будівництво та його вплив на розвиток садівництва в **древньому Єгипті**. Священні гаї. Рамзес III (1198-1166 до Н.Х.) і поширення садівництва. Види єгипетських садів та їх особливості. Розвиток іригаційних систем і поширення садівництва. Житлова архітектура і архітектура саду. Головні садові рослини. Священні рослини Єгипту. Сади класичного Єгипту. Парки Клеопатри.

Стародавня Персія - центр поширення садово-паркового мистецтва. Особливості ландшафту та рослинного світу Персії та його вплив на формування палацово-паркового мистецтва/ Персидські сади - „парадизи”. Кір I - головний садівник Персії, засновник саду Чор Баг. Парадиз у Садрах, Лідії, Сидоні. Персидський сад як копія природного лісу, зоологічний парк. Архітектура персидського саду.

Семітський тип саду. Опис саду Ієрусалимського палацу царя Соломона (1015 р. до Н.Х.). Естетичні погляди семітів на садівництво. Особливості семітських парків. Вавилонські „висячі сади” цариці Семіраміди -чудо світу (бл. 2000 р. до Н.Х.). Конструкційні особливості „Висячих садів” Семіраміди. Спорудження масивних пірамідальних садів

(м. Кірмадт, м. Він). Головні досягнення палацово-паркового мистецтва країн Стародавнього Сходу.

ТЕМА 2. ПАЛАЦИ І ПАРКИ АНТИЧНОЇ ДОБИ .

Східні впливи на розвиток палацово-паркового мистецтва Греції. Географічні, кліматичні, топографічні особливості країни. Рослинний і квітковий світ. Грецька міфологія про сади і квіти. Храмові сади. Священні гаї героїв (героїни) – перший тип суспільного саду (X - VI ст. до Н.Х.) Святилища – німфеї. Перший парк Греції (434-356 рр. до Н.Х.) у Скіллах історика Ксенофона.

Розвиток будівництва, архітектури, скульптури стародавньої Греції. Древньогрецькі гімнасії. Афіньський Акрополь, його просторова композиція. Афіньський сад Пізіастра (530 р. до Н.Х.), „Академія”. Типи озеленення в Греції. Характерні особливості палацово-паркових ансамблів Греції.

Грецькі впливи на розвиток паркобудівництва у *Стародавньому Римі*. Особливості природних умов і рослинного світу Апеннінського півострову. Сад перистіль та його характеристика. Розвиток будівельної справи, типи замських вілл (рустика, урбана, ксист, фруктарії). Вілла Лукулла в Баях, Вілла Ручелай, вілла Плінія. Парк і сад в системі облаштування міських вілл. Дім Фавна, дім Веттієв, дім Саллюстрія. Вірідаріум. Особливості „італійського саду”. Вироблення нових прийомів декоративного садівництва (римський квінкус, ксист, іподром). Поява топіарного мистецтва. Терми Агріппи. Вілла Тібуртіана. Містобудівництво і паркобудівництво за часів імператора Нерона. „Золотий будинок” Нерона. Приморські вілли в описі Плінія. Вілла імператора Адріана (121-131 р. н.е.). Галло-римські вілли. Занепад римської класичної культури і палацово-паркового мистецтва. Здобутки палацово-паркового мистецтва Древнього Риму.

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, СИМВОЛІКА ТА ЕСТЕТИКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (VII – XIV СТ.).

Домінування церковного впливу на формування естетичних засад паркобудування в епоху середньовіччя. Роль хрестових походів для розвитку садово-паркового мистецтва. Особливості розвитку міст, характеристика світського саду, зміна його призначення і розмірів. Рескрипт Карла Великого про квіти, які треба вирощувати в саду (812 р.). Місце саду в архітектурі феодального замку. „Трояндові садки”, „луки

квітів". Замки романської доби: Франція, Німеччина. Сади і парки в зображенні на середньовічних мініатюрах, у живописі XV - XVI ст. Символізм монастирського саду. Функціональний поділ монастирських садів (плодові, аптекарські, сад квітів для церковних служб). Структура монастирських садів. Традиції формування садів в монастирях Франції, Англії, Італії. Сади „вчених монастирів” – Оксфорда, Кембриджа. Поняття саду загородженого (hortus conclusus). „Райський сад”, „Сад Марії”.

Символічне значення квітів, дерев, колодязя, птахів в монастирських садах. Монастирські сади в Київській Русі. Перші відомості про існування монастирських садів у Києві, Чернігові, Новгород-Сіверському, Галичі (XII ст.), роль ченців у їх розповсюдженні. Сади Києво-Печерського монастиря. Вишневий сад Ю.Долгорукого. Типи монастирських садів в Київській Русі. Обов'язкові елементи саду. Відмінності між монастирськими садами Київської Русі і Західної Європи. Світське садівництво на Русі. Утилітарне значення саду.

ТЕМА 4. ПАЛАЦИ І ПАРКИ ДОБИ РЕНЕСАНСУ, БАРОКО І РОКОКО (КІНЕЦЬ XV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII СТ.). (КІНЕЦЬ XV – ПЕРША ПОЛОВИНА XVIII СТ.).

Доба Ренесансу - значний прогрес у розвитку палацово-паркового мистецтва. Ренесансний сад – уособлення звільненої людини. Сади Петрарки (XIV ст.). „Сади кохання”, замкові сади, лабіринти. Ренесансна архітектура саду, його геометричний характер: площадки, тераси, балюстради, огорожі алеї, зелені кабінети. Паркобудівна діяльність Козимо Медичі (1389-1461). Відродження інтересу до античної „Платонівської академії”. Сади Медичі про монастирі Сан-Марко. Флорентійська академія. Флоренція, Рим – центри будівництва палаців і парків. Роль католицької церкви у розвитку палацово-паркового мистецтва. Особливості садів Ренесансу. Історичність парків, їх світська символіка, „владарювання над простором”. Повний композиційний зв'язок палацу і ландшафту, поява архітектурного саду-парку. Сад як продовження будинку, композиційна єдність з природною місцевістю. Палаці і парки Ренесансу на картинах Клода Лоррена і Нікола Пуссена.

Сади Бароко (кінець XVI - XVII ст.). Роль Ордену єзуїтів у їх розповсюдженні. Еммануїле Тезауро (1592-1675) – видатний теоретик Бароко. Теоретик садівництва XVII ст. Джон Евелін. Художня концепція садів Бароко. Головний принцип їх організації та естетична спрямованість. „Музейність” барокового парку і саду”. „Барочний гумор”, курйози барочних садів. Барочний „театр”. Впровадження нових гідротехнічних

засобів, водяних об'єктів, домінування кам'яних творів у парку над партерами, квітами і деревами. Вілла кардинала Іпполіта д'Есте (арх. Пірро Лігоріо (1493-1580) – найкращий твір садово-паркового мистецтва XVI ст. Італії. Барокові фонтани. Національні різновиди бароко. Голландське Бароко, його особливості. Початок індустрії розведення тюльпанів.

ТЕМА 5. ДОБА КЛАСИЦИЗМУ В САДОВО-ПАРКОВОМУ МИСТЕЦТВІ ЄВРОПИ. ВЕРСАЛЬ.

Головні здобутки у розвитку філософії, архітектури, образотворчого мистецтва, науки і техніки в добу Класицизму. Вплив раціоналізму на формування філософсько-естетичних засад класицизму палацово-паркового мистецтва. Італійський вплив садово-паркового мистецтва на Класицизм в палацово-парковому мистецтві Франції XVII ст., його характерні особливості. Класицизм в садово-парковому мистецтві – провідник ідеї централізованої монархії і абсолютизму. Головні особливості парку в стилі класицизму («регулярний парк»). Відмінність класичного парку від барокового. Палац і парк Во-ле-Віконт міністра фінансів Фуке (садівник А.Ленотр). Історія спорудження Версалю (1624-1830) – резиденції французьких королів (арх. Лево, садівник А. Ленотр). Композиційний і міфологічний задум Версальського парку. Технічні новації у спорудженні палацу. Лангедокський канал. Малий Тріанон. Вплив французького класицизму на розвиток палацово-паркового мистецтва Європи.

ТЕМА 6. АНГЛІЙСЬКИЙ ПЕЙЗАЖНИЙ ПАРК В ПАМ'ЯТКАХ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОЇ АРХІТЕКТУРИ.

Пейзажний сад в Ренесансн добу – «природна частина маєтків». Зміна естетичного значення пейзажного парку в першій половині XVIII ст. Значення розвитку подорожування для еволюції естетики садово-паркового мистецтва. Пейзажний парк - символ англійського лібералізму. Ідеологічне і стилістичне значення пейзажного саду у творчості письменника Д. Аддісона (1672-1719), поета А. Попа. Пейзажний парк - парк настрою і почуттів. Відмінності між пейзажним і регулярним парком. Головні принципи пейзажного парку. Пейзажний парк у Твікенхемі. Садівники Чарльз Буджмен. Уільям Кент (1684-1748) – теоретик і практик пейзажного садівництва. Королівські пейзажні парки Річмонда і

Кесингтона. Віндзорський королівський парк. Модифікації пейзажних парків. Шотландська школа паркового будівництва. Шотландець Д.К.Лаудон (1783-1843) – теоретик і практик пейзажного паркобудування. Паркобудівна діяльність Л.Брауна (1715-1783). Розвиток пейзажного живопису.

ТЕМА 7. ПАЛАЦОВО-ПАРКОВЕ МИСТЕЦТВО РОМАНТИЗМУ.

Взаємозв'язок пейзажного і романтичного парку. Романтизм у садово-парковому мистецтві як результат розвитку всіх попередніх стилів, як синтез різних мистецтв. Його символізм та інформаційна насиченість. Скульптурне та архітектурне оздоблення. Відмінність принципів засадах романтизму у садово-парковому мистецтві. Теоретик романтичного напрямку у паркобудівництві Л.Г.Якоб. Буколічні мотиви в садах Романтизму. Поділ романтичних парків за часом доби (ранковий, полуденний, вечірній). Екзотичність романтичного парку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПАЛАЦИ І ПАРКИ КРАЇН СХОДУ.

ТЕМА 7. МАВРИТАНСЬКА ПАЛАЦОВО-ПАРКОВА СПАДЩИНА. АЛЬГАМБРА.

Мавританська палацово-паркова спадщина як унікальне поєднання арабської, візантійської та місцевої традиції Піренейського півострова (VIII-XV століття). Пам'ятки мавританської спадщини Півдня та Сходу Іспанії. Велика соборна мечеть в Кордові (784 р.). Палац Альфахерія (Сарагоса). Альгамбра: історія, занепад та відродження. Вашингтон Ірвінг. «Казки Альгамбри». Мудехарський стиль (XI – XVI ст.). Сад і палац Алькасар у Севілії (1364, Андалусія). Пам'ятки мавританського палацово-паркової стилу Португалії. Палаці і парки в мавританському стилі та території України.

ТЕМА 8 . ПАМ'ЯТКИ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОЇ АРХІТЕКТУРИ КОРИННИХ НАРОДІВ КРИМУ.

Бахчисарайський палац – „Таврійська Альгамбра”. Початок будівництва резиденції кримських ханів (до 1551 р.). Сади і фонтани в культурі кримських татар. Пам'ятки XVI ст. – Мала палацова мечеть, монументальний зал Ради і суду. „Кіоскова” архітектура палацу в часи хана

Крим-Гірея. Турецький стиль. своєрідне трактування стилю бароко, „перезфразований стиль ампір”. Народні мотиви в розпису палацу. Історія „Фонтану сліз”. Мавзолей Дилери-Бікеч. Дюрбе першого кримського хана Хаджі I Герая в Салачику (Старий Крим). Соборна мечеть Джума-Джамі (Євпаторія). Святині караїмів та кримчаків. Караїмські кенаси Криму. Чуфут-Кале (Джуфт-Кале). Мангуп-Кале. Караїмська Кенаса (Київ). Некрополі караїмів (Йосафатові долина).

ТЕМА 9. ІСТОРІЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОЇ ТРАДИЦІЇ КИТАЮ.

Історичні, географічні, кліматичні особливості Китаю. Вплив конфуціанства на формування естетичних уподобань і уявлень населення. Шлях природи як основа вчення Лаоцзи (604-517 рр. до Н.Х.). Вплив даоїзму, буддизму на поезію, живопис, архітектуру і паркове мистецтво Китаю. Головні принципи китайського паркобудування. Глибокий символізм китайських садів і парків. Основні елементи китайських парків. Паркобудівництво в часи китайського імператора Цзин Хі Хоанта (247 р. до Н.Х.) та імператора У-Ті (197 р. до Н.Х.). Характеристика китайського парку XI – XII ст. Типи пейзажів китайського парку. Водні простори китайських парків, мости, альтанки, павільйони, застосування кераміки. Ритуали китайських парків. Перші дослідження з мистецтва паркобудівництва. Особливості „Парку найчистішої водяної хвилі”, парку „Північне море”.

ТЕМА 10. ІСТОРІЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯПОНІЇ.

Буддизм і початок паркобудування в Японії (VI –VII ст.). Етапи розвитку японського паркового мистецтва. Вплив релігійної системи „сінто” („шлях богів”) на формування естетичної системи японського парку. Головні естетичні ідеї і художня основа японського парку. Сад в ансамблі буддійського монастиря. Філософія краси секти „дзен”. Унікальний характер дзенського саду. (парк сухого пейзажу, рівнинний сад, чайний сад). Розуміння розгорнутої і скороченої форми саду. Обов'язкові компоненти японського саду. Виникнення мистецтва розташування каміння – субеісі. Водяні простори. Водоспад, його можливі форми. Деревя і квіти монастирського парку. Монастирські школи паркобудування (Дайтокудзи, Тенрюдзи, Нандзендзі, Тофукудзі). Сад Сойходзи (1337 р.). Сад „Чотири пори року” при монастирі Тенрюдзі в Кіото (XI У ст.). Види японських садів. Розвиток чайного культу і зміна функції японського саду. Культ чаю (або „Шлях чаю”- „тя-до”). – важливе

явище в японському мистецтві середньовічної доби (XV ст.). Чайний сад і архітектурні особливості чайного будиночку. Мурата Дзюко (Сюко) (1422-1502) – творець чайної церемонії буддійський священик. Розвиток мистецтва карликових дерев – бонзай. Ікебана – „збереження квітів у другому житті”. Палаці і парки сучасної Японії – головні туристичні об’єкти країни.

ІV. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Назва теми	Кількість годин		
	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Історія зародження палацово-паркового мистецтва. Палаці і парки Європи.			
Тема 1. Зародження палацово-паркового мистецтва.	2	-	8
Тема 2. Палаці і парки античної доби.	2	2	8
Тема 3. Історія розвитку, символіка та естетика садово-паркового мистецтва Середньовіччя (VII – XIV ст.).	1	-	4
Тема 4. Палаці і парки доби Ренесансу, Бароко і Рококо (кінець XV – перша половина XVIII ст.).	3	4	8
Тема 4. Доба Класицизму в палацово-парковому мистецтві Європи. Версаль.	2	2	8
Тема 5. Англійський пейзажний парк в пам'ятках палацово-паркової архітектури.	2	2	8
Тема 6. Палацово-паркове мистецтво Романтизму.	1	1	8
Модульний контроль 1		1	
Змістовий модуль 2. Палаці і парки країн Сходу.			
Тема 7. Мавританська палацово-паркова спадщина. Альгамбра.	2	2	8
Тема 8. Пам'ятки палацово-паркової архітектури корінних народів Криму.	1	1	8
Тема 9. Історія палацово-паркової традиції Китаю.	2	2	8
Тема 10. Історія палацово-паркового мистецтва Японії.	2	2	4
Модульний контроль 2		1	
Всього:	20	20	80

Загальний обсяг 80 год., в тому числі:

Лекцій – **20 год.**

Семінари – **20 год.**

Самостійна робота - **80 год.**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ІСТОРІЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА. ПАЛАЦИ І ПАРКИ ЄВРОПИ.

ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА

Лекція 1. Палаці і парки світу: загальна періодизація та класифікація.

Предмет дисципліни, його значення для підготовки фахівців з історико-культурного туризму. Вітчизняна та зарубіжна історіографія.

Філософський та естетичний зміст палацово-паркового мистецтва. Єдність форми та естетичного змісту палацово-паркового мистецтва. Емблематичний та психологічний зміст елементів паркового мистецтва.

Типи семантики садів. Архітектура, музика, топографія, рослинний світ – найважливіші компоненти палацово-паркового мистецтва.

Поняття «Історичний сад» у Флорентійській хартії ICOMOS (1981 р.).

Завдання для самостійної роботи:

1. Дослідити головні історіографічні періоди вивчення теми.
2. Охарактеризувати основні види джерел для дослідження даної теми, їх специфіку та комплексний характер.
3. Порівняйте спільне та відмінне у термінологічних поняттях «садово-паркове мистецтво», «палацово-паркове мистецтво», «ландшафтна архітектура», «ландшафтний дизайн».
4. Емблематичний зміст садово-паркового мистецтва: характеристика

Рекомендована література:

Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. К.: Науковий світ, 2001.

Гамалія К. Синтетичний характер садово-паркового мистецтва // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 24. С. 368 – 381.

Кисельов В.М., Кисельова Г.В. Історичні парки України. Від історії до сучасності// *Bulletin of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture*, 2020, no. 81: 18-25.

Кучерявий В.П. Історія ландшафтної архітектури. Підручник. Львів: «Новий світ – 2000», 2020.

Копієвська А.Р. Паркова індустрія. Підручник. К.: НАКККіМ, 2015.
Родічкін І. Сад і культура України // Хроніка-2000. № 41-42.
Bossier J., 2006, Gardens in Time. Harry N. Abrams (publisher).
Laing, O., 2024, The Gardens against Tim: In Search of Common Paradise.
Pan Macmillan.

Лекція 2. Палаці, парки і сади стародавніх цивілізацій.

Перші згадки про сади і парки. Храмове будівництво та його вплив на розвиток садівництва в древньому Єгипті. Види єгипетських садів і їх особливості. Розвиток іригаційних систем і поширення садівництва. Житлова архітектура і архітектура саду. Головні садові рослини. Священні рослини Єгипту. Сади класичного Єгипту. Парки Клеопатри.

Стародавня Персія – центр поширення садово-паркового мистецтва. Особливості ландшафту та рослинного світу Персії та його вплив на формування палацово-паркового мистецтва. Персидські сади – „парадизи”. Кір I – головний садівник Персії, засновник саду Чор Баг. Парадиз у Садрах, Лідії, Сидоні. Персидський сад як копія природного лісу, зоологічний парк. Архітектура персидського саду.

Семітський тип саду. Опис саду Іерусалимського палацу царя Соломона (1015 р. до Н.Х.). Естетичні погляди семітів на садівництво. Особливості семітських парків. Вавилонські „висячі сади” цариці Семіраміди–чудо світу (бл. 2000 р. до Н.Х.). Спорудження масивних пірамідальних садів (м. Кірмадт, м. Він).

Семінарське заняття 1.

1. Естетика та релігійна складова перських та єгипетських садів.
2. Естетика древньоєгипетського орнаменту. Архетипи рослинного та тваринного світу. Лотос в культурі та міфології давніх цивілізацій.
3. Естетичні погляди на садово-паркове мистецтво в семітській культурі.

І. Босх. «Сад земних насолод». Частина триптиха.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опис Едемського саду в біблійній міфології. (Книга Буття, розділи 2-3). Рослини і тварини у Святому письмі.
2. Сади- парадизи: минуле й сучасне.
3. Садова археологія: основні археоботанічні методи та археологічні артефакти.
4. Сучасні палаци і парки Єгипту (палац Рас-аль- Тін; палац і парк Монтаза (Олександрія); парк Аль-Ажр (Каір) (за вибором студента).

Рекомендована література:

1. Топачевський А. З Божого саду. Рослини і тварини у святому письмі. К.: Веселка, 2014.
2. Dunn J. The Gardens and Ponds of Ancient Egypt;
<http://www.touregypt.net/featurestories/gardens.htm>
3. Caneva G. , Bohuny L. Botanic analysis of Livia's villa painted flora (Prima Porta, Roma) J. Cult. Herit., 4 (2003), pp. 149-155, 10.1016/S1296-2074(03)00026-8
4. Dalley, S. The Mystery of the Hanging Garden of Babylon: an Elusive World Wonder Traced. OUP, Oxford (2013).
5. Garden of Edem. <https://www.britannica.com/topic/Garden-of-Eden>
6. Gleason, K.L. 2016. A Cultural History of Gardens in Antiquity. London, Bloomsbury Publishing,

7. Howe T.N., Sutherland I., Gleason K., Palmer M. (Eds.), *Excavation and Study of the Garden of the Great Peristyle of the Villa Arianna, Stabiae, 2007–2012* (Quaderni di Studi Pompeiani VII), Nicola Longobardi Editore, Castellammare di Stabia (2016).
8. Langgut, D., Multi-proxy approaches in Archaeobotany: Botanical reconstruction of ancient gardens from Mediterranean perspective, *Journal of Archeological Science* Vol. 178, June 2025\$
https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305440325000585?dgcid=rss_sd_all
9. Nourtan, Abdel-Rahman, 2016, Egyptian Historical Parks. Authenticity vs. Change in Cairo's Cultural Landscapes. In: *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 225: 391 – 409.
10. The uniqueness of gardens in Ancient Egypt ;
<https://medomed.org/2020/the-uniqueness-of-gardens-in-ancient-egypt/>

ТЕМА 2. ПАЛАЦИ І ПАРКИ АНТИЧНОЇ ДОБИ .

Лекція 3. Історія палацово-паркового мистецтва Стародавньої Греції та Риму .

Східні впливи на розвиток палацово-паркового мистецтва Греції. Географічні, кліматичні, топографічні особливості країни. Рослинний і квітковий світ. Грецька міфологія про сади і квіти. Храмові сади. Священні гаї героїв (героїни) – перший тип суспільного саду (X - VI ст. до Н.Х.) Святинища – німфеї. Перший парк Греції (434-356 рр. до Н.Х.) у Скіллах історика Ксенофона.

Древньогрецькі гімнасії. Афіський Акрополь, його просторова композиція. Афіський сад Пізіастра (530 р. до Н.Х.), „Академія”. Типи озеленення в Греції. Характерні особливості палацово-паркових ансамблів Греції.

Грецькі впливи на розвиток паркобудівництва у древньому Римі. Особливості природних умов і рослинного світу Апеннінського півострову. Сад перистіль та його характеристика. Розвиток будівельної справи, типи замських вілл (рустика, урбана, ксист, фруктарії). Вілла Лукулла в Баях, Вілла Ручелаї, вілла Плінія. Парк і сад в системі облаштування міських вілл. Дім Фавна, дім Веттієв, дім Саллюстрія. Вірідаріум. Особливості „італійського саду”.

Вироблення нових прийомів декоративного садівництва (римський квінкус, ксист, іподром). Поява топіарного мистецтва. Терми Агріппи. Вілла Тібуртіана. Містобудівництво і паркобудівництво за часів імператора Нерона. „Золотий Дім” Нерона. Приморські вілли в описі Плінія. Вілла

імператора Адріана (121-131 р. н.е.). Галло-римські вілли. Занепад римської класичної культури і палацово-паркового мистецтва. Здобутки палацово-паркового мистецтва Древнього Риму.

Кастелларамаре-ді-Стабія (Італія): Вілла Сан-Марко, вид на нижній перистильний сад з басейном, пересажені платани та зліпки стародавніх корневих порожнин платанів.

Семінарське заняття 2.

1. Кносський палац: історія, міфологія, археологічне дослідження.
2. Здобутки палацово-паркового мистецтва стародавньої Греції.
3. Основні риси палацово-паркового мистецтва Стародавнього Риму (архітектурні та технологічні прийоми).
4. Поховальні комплекси Етруської цивілізації.
5. Сади та самопрезентація римської еліти. Імператорські резиденції. Золотий Дім Нерона.
6. Новації в ландшафтній архітектурі античної доби.

Кносський палац.

Завдання для самостійної роботи:

1. Грецькі сади та гаї архаїчного, класичного та елліністичного періодів.
2. Римські вілли: типологія, особливості.

- Вілла Адріана в Тібуре (Тіволі);
- Вілла Містерій в Помпеях;
- Вілла Фавна в Помпеях;
- Вілла папірусів в Геркулано;
- Вілла Поллеї в Оплонтісіє.

3. Епоха імператора Августа та розвиток комерційного садівництва.

4. Географічна мобільність, військові кампанії, військові трофеї як засіб урізноманітнення рослинного світу. Поняття «імперського імпорту», «варварського ландшафту» в римські часи.

Рекомендована література:

Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. К.: Науковий світ, 2001.

Farrar L., 2016. Gardens and Gardeners in the Ancient World: History, Myth, and Archeology. Windgather Press.

Marzano A. 2022. Plants, Politics and Empire in Ancient Rome. Cambridge University Press, Cambridge; <https://www.cambridge.org/core/books/plants-politics-and-empire-in-ancient-rome/roman-gardens-representation-and-politics/4E3E25F5871DBD1535C63213BBE3C210>

McKey A. Houses, 1998, Villas and Palaces in the Roman world. London.

Gleason K.L., The lost dimension: pruned plants in Roman Gardens, Veg. Hist. Archaeobotany, 28 (2019), pp. 311-325, 10.1007/s00334-019-00729-2

Jashemski W.F., Gleason K.L., Hartswick K.J., Malek A.A. 2018. Gardens of the Roman Empire, Cambridge University Press.

ТЕМА 3. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ, СИМВОЛІКА ТА ЕСТЕТИКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ (VII – XIV СТ).

Лекція 4. Монастирські та замкові сади романської доби.

Вербальні репрезентації та візуальні представлення.

«Все за стінами замку дике та небезпечне...». Особливості розвитку міст, характеристика світського саду, зміна його призначення і розмірів. Утилітарні ландшафти. «Capitulare de villis» («Про управління маєтками»)

на Карла Великого. Місце саду в архітектурі феодального замку. „Трояндові садки”, „луки квітів”. Сади в контексті історико-культурного ландшафту. Сади і парки в зображеннях середньовічних мініатюр.

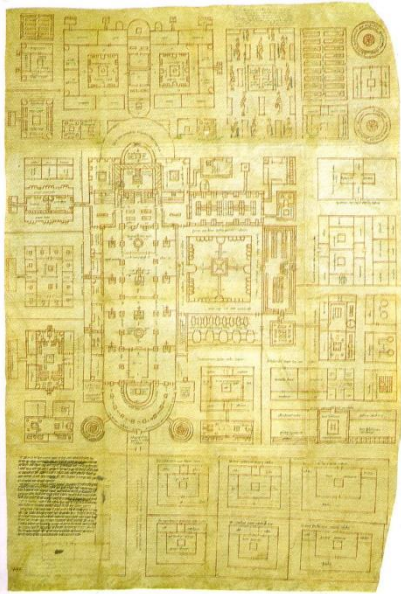

Мініатюра з середньовічного французького

рукопису, що зображує три класи пізньосередньовічного суспільства: духовенство, лицарі та селяни.

Перші праці з садівництва: Альберта Великого (1260), Олександра Неккама (до 1200), Варфоломія де Гланвіля (1240). Трактат про садівництво «Liber Ruralium Commodorum» Pietro de' Crescenzi. Посібник з садівництва «Знання садівництва» майстра Джона, садівника англійського короля Едуарда VIII.

Символізм монастирського саду. Вербальні репрезентації та візуальні представлення. Функціональний поділ монастирських садів (плодові, аптекарські, сад квітів для церковних служб). Структура монастирських садів. Традиції формування садів в монастирях Франції, Англії, Італії (Мон-Сен-Мішель у Сен-Моні, Франція; Абатство Святого Августина в Кентербері, Англія; сад Пандхоф у соборі Домкерк Утрехт, Нідерланди).

План монастиря Святого Галла у Швейцарії (початок IX ст.).

Роль хрестових походів для розвитку садово-паркового мистецтва. Сади „вчених монастирів” – Оксфорда, Кембриджу. Поняття «саду загородженого» (hortus conclusus). „Райський сад”, „Сад Марії”. Символічне значення квітів, дерев, колодязя, птахів в монастирських садах.

Монастирські сади в Русі. Перші відомості про існування монастирських садів у Києві, Чернігові, Новгород-Сіверському, Галичі (XII ст.). Сади Києво-Печерського монастиря. Типи монастирських садів.

Завдання для самостійної роботи:

1. Роль хрестових походів у поширенні досвіду паркобудівництва в Європі.
2. Середньовічний сад в системі феодального замку.
3. Перші монастирі Русі та їх роль у розвитку садівництва.
4. Охарактеризуйте семантику, емблематику та типи садів феодальної доби (світський, монастирський).
5. Аналіз уривку з синоптичного опису «*Capitulare de villis*» 70. «Ми бажаємо, щоб у їхніх садах були всілякі рослини: лілії, троянди, пажитник, костмарін, шавлія, рута, південне дерево, огірки, гарбузи, гарбузи, квасоля, кмин, розмарин, кмин, нут, морський лук, гладіолус, естрагон, аніс, колоцинт, цикорій, аммі, сесілі, салати, павутинна лапка, рукола, крес-салат, лопух, пенні-роял, болиголов, петрушка, селера, любисток, ялівець, кріп, солодкий фенхель, цикорій, диктан, біла гірчиця, літній чабер, водяна м'ята, садова м'ята, дика м'ята, пижмо, котяча м'ята, золототисячник, садовий мак, буряк, ліщина, алтей. мальви, морква, пастернак, лебеда, шпинат, кольрабі, капуста, цибуля, шніт-цибуля, цибуля-порей, редис, шалот, цибуля-порей, часник, марена, дріжджі, боби, горох, коріандр, кервель, каперси, кларі. А садівник матиме домашній цибулю-порей, що росте на його будинку. Що стосується дерев, то ми бажаємо, щоб у них були різні види яблук, груш, слив, рябини, мушмули, каштана та персика; айва, ліщина, мигдаль, шовковиця, лавр, сосна, інжир, горіхи та вишні різних видів. Назви яблук: гозмаринга, герольдінга, креведела, спіраука; є солодкі, гіркі, ті, що добре зберігаються, ті, що їдять одразу, і ранні. З груш слід мати три-чотири види, ті, що добре зберігаються, солодкі, кулінарні груші та пізньостиглі».
[Harvey, J. 1986. *Medieval Garden* . p. 363. In: Jellicoe, S. & G. et al. 1986. *The Oxford Companion to Gardens*. Oxford University Press: Oxford].

Рекомендована література:

- A Cultural History of Gardens in the Medieval Age. Ed. by M. Lesli. e. 2016. Bloomsburry Publishing.
- Clem T. Gardens of the World: A period of Darkness.
- Pretty, J.N. 1990. Sustainable Agriculture in the Middle Ages: The English Manor. *The Agricultural History Review* 38(1): 1-19.
- Taylor, P. (ed.) 2006. Medieval Gardens. In: *The Oxford Companion to the Garden*. p. 305. Oxford University Press: Oxford.
- Uglow, J. 2005. *A Little History of British Gardening*. Pimlico: London.
- Whittock, M. 2009. *Life in the Middle Ages*. Constable & Robinson: London
- Wickham L., 2015. *Gardens in History*, Windhazer Press.

ТЕМА 4. ПАМ'ЯТКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ДОБИ РЕНЕСАНСУ, БАРОКО І РОКОКО. (КІНЕЦЬ XV –XVIII ст.).

ЛЕКЦІЯ 5. Доба Ренесансу - значний прогрес у розвитку палацово-паркового мистецтва. Ренесансний сад – уособлення звільненої людини. Сади Петрарки (XIV ст.). „Сади кохання”, замкові сади, лабіринти. Ренесансна архітектура саду, його геометричний характер. Паркобудівна діяльність К. Медичі (1389-1461). Відродження інтересу до античної „Платонівської академії”. Флорентійська академія. Флоренція, Рим – центри будівництва палаців і парків.

Амфітеатр садів Боболі (Флоренція)

Особливості садів Ренесансу. Історичність парків, їх світська символіка, „владарювання над простором”. Повний композиційний зв’язок палацу і ландшафту, поява архітектурного саду-парку. Сад як продовження будинку, композиційна єдність з природою.

Семінарське заняття 3.

1. Папство як економічна та культурна основа піднесення Риму. Закон про спадщину та його вплив на активізацію палацового будівництва. Палаццо як економічний фактор.
2. Ренесансні традиції в пам'ятках палацово-паркового мистецтва Італії. Теоретик ренесансної архітектури Леон Батиста Альберті (1404 – 1472) та його концепція замиської вілли. Італійські вілли епохи Ренесансу. Типологія, призначення, архітектурні рішення. Вілли родини Медичі: «Платонівська Академія» Медичі (вілла Медичі в Кареджі). Вілла Медичі у Ф'єзоле (Тоскана); Вілла Медичі Поджоа – Кайано у Пратоліно; Вілла Мадама;
3. Архітектор ман'єризму П'єр Франческо Орсіні. Вілла Орсіні в Бомарцо. «Священний ліс».
4. Французькі замки епохи Ренесансу (Замки долини Луари: Шамбор, Шверни, Шенонсо, Амбуаз, Блуа).
5. Ренесансне замкове та палацове будівництво на українських землях. Олеський замок (XIV – XVII ст.), Жовквинський замок (1594 – 1606); Старосільський замок (1584–1589 рр.) Палац Якуба Собеського (Поморянський замок) (1619 р.). Палац Станіслава Конєцпольського (Підгорецький замок) (1635–1640 рр.).

Завдання для самостійної роботи:

1. «Історична загадка»: економічні підстави будівельного буму палацово-паркових комплексів епохи Ренесансу.
2. Булла Папи Сікста IV (1471 – 1484) та розвиток містобудування.
3. Італійські вілли епохи Ренесансу (за вибором студента).
  - ❖ Вілла кардинала Іполита д'Есте (арх. П'єрро Лігоріо);
  - ❖ Сади Боболі палацо Пітті у Флоренції (XVI ст.);
  - ❖ Вілла Фарнезе (замок Капрарола);
  - ❖ Сад Браманте у Ватикані.
4. Опишіть ключові характеристики ренесансних палацово-паркових комплексів, звертаючи увагу на планування, архітектурні елементи та використання ландшафту. Наведіть конкретні приклади.
5. Оберіть один конкретний ренесансний палацово-парковий комплекс, проаналізуйте його історію створення, філософський та естетичний зміст,

ключові особливості дизайну та його вплив на подальший розвиток садово-паркового мистецтва.

Підготуйте презентацію або есе.

6. Які елементи ренесансних палацово-паркових комплексів відображали ідеали епохи Відродження?

Рекомендована література:

Лобода Д.О. Клан Медичі: від банкірів до гуманістів // Молодий вчений. 2018. № 1 (53). Січень.

Лях О. Меценатська діяльність родини Медичі у Флоренції // Київські історичні студії. 2016. № 2; <https://istorstudio.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/68/92>

Роїк Ю. Об'єкти оборонної архітектури Вінниччини: історія і сучасний стан // Краєзнавство. 2019. № 3.

Роїк Ю. Пам'ятки замкової і палацової архітектури Вінниччини та їхнє використання в туризмі. 032 Історія та археологія. 03 Гуманітарні науки. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2021.

Шкляр С.П. Історія європейської архітектури: Відродження та бароко. Навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020.

Dix Br. Experiencing the past: the archeological of some Renaissance garden. In:

Folin, M., Princes, Towns, Palaces: A Renaissance «Architecture of Power». In: A Renaissance Architecture of Power. Princely Palaces in the Italian Quattrocento, eds. S. Beltramo, F. Cantatore, M. Folin, Leiden-Boston, Brill, 2015, pp. 3-27.

Gardens and Horticulture in Early Modern Europe, Renaissance Studies, vol 25, num. 1. Pp.151-182.

Rusonik, A., Institutional Commitment and Economic Revival: Evidence From Palace-Building in Renaissance Rome (March 05, 2025). NERC Paris Research Paper Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5168235> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5168235>

Лекція 6. Бароко і Рококо: палаци і парки.

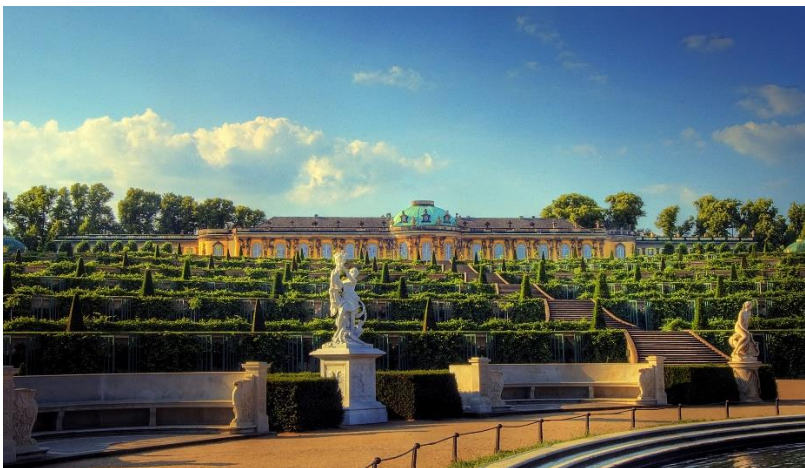
Сади Бароко (кінець XVI - XVII ст.). Роль Ордену єзуїтів у їх поширенні. Еммануїле Тезауро (1592-1675) – видатний теоретик Бароко. Теоретик садівництва XVII ст. Джон Евелін. Художня концепція садів Бароко. Головний принцип їх організації та естетична спрямованість. „Музейність” барокового парку і саду”. „Барочний гумор”, курйози барочних садів. Барочний „театр”. Впровадження нових гідротехнічних засобів, водяних об'єктів, домінування кам'яних творів у парку над

партерами, квітами і деревами. Барокові фонтани. Національні різновиди бароко. Барокові палацово-паркові комплекси України.

Палац Мезон-Лафіт, сер. XVII ст. (арх. Ф. Мансар).

Рококо – «період Купідона і Венери». Галантний стиль. Декоративність та інтер'єрний характер паркової скульптури. Палацово-паркові комплекси в стилі Рококо.

Палац Сан -сусі (Потсдам, 1745).

Семінарське заняття 4.

1. Філософський та естетичний контекст барокового палацово-паркового стилю. Художня концепція парків Бароко. Головний принцип їх організації, науково-технічні нововведення.
2. Італійське бароко в палацово-парковому мистецтві (середина XVI – XVII ст.).
3. Французька школа паркового мистецтва. Андре Ленотр (1613-1700).
4. Палацово-паркові комплекси в стилі бароко: Во ле Віконт ; Монморансі, Шане, Мезон-Лафітт (Франція).
5. Історія барокових палаців і парків України:

- Вишневецький палац (арх. Я. Бланже, 1730-ті рр.).
- Глухівський палац Розумовського (1748 – 1750 рр.).
- Кловський палац (1756, Київ).
- Маріїнський палац і парк у Києві (1750-1755).

6. Рококо в палацово-парковому мистецтві. Спалац і парк Сансусі (1745, Потсдам).

Завдання для самостійної роботи:

1. Надайте ключові характеристики, які визначають стиль бароко в садово-парковому мистецтві.
2. Які ідеї епохи бароко (наприклад, абсолютизм, театральність) відобразилися в плануванні та дизайні садів?
3. Проаналізуйте типові елементи ландшафтного дизайну для барокових садів.
4. Охарактеризуйте символіку та алегорію барокових садів (на прикладі палацово-паркових комплексів різних країн).
5. У чому полягає відмінність барокових садів від садів попередніх епох (наприклад, Ренесансу)?
6. Як змінювалося сприйняття та функція саду в епоху бароко порівняно з попередніми періодами?
7. Стиль Рококо в палацово-парковому мистецтві.
8. На прикладі палацово-паркового комплексу (за вибором студента) проаналізуйте, як ідеї епохи бароко (абсолютизм, театральність та ін.) відобразилися в його структурі та елементах. Яку роль відігравав парк у демонстрації влади та статусу власника?

Рекомендована література:

Халайцян В.П. Маєтковий парк як мистецький феномен: слідування еталонам та автентика у паркобудівній традиції Поділля /// Вісник ХДАДМ. 2017 . № 5.

Attile H., Italian Gardenes: A Cultural Hisory. Published by Frances Lincoln.First Trade Paper Edition, Reprint, 2012.

Dobrilovic , M. 2010. Vegetation elements in Baroque gardens (the influence of foreing plants on the Baroque programmer). Acta Hortic. 881. 889-904/
DOI: 10.17660/ActaHortic.2010.881.151
<https://doi.org/10.17660/ActaHortic.2010.881.151>

Duindam, Jeroen Frans Jozef. *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*. New Studies in European History. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2003.

Garden History : issues, approaches, methods [Текст] / ed. John Dixon Hunt // Dumbarton Oaks Colloquium on the History of Landscape Architecture (Book 13 : 1989). — Washington, D.C. : Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1992.

Kisluk-Grosheide, D. O., & Rondot, B. (2018). *Visitors to Versailles: From Louis XIV to the French Revolution [exposition, Château de Versailles, 22 octobre 2017-25 février 2018, New York, Metropolitan Museum of art, 9 avril-29 juillet 2018]*. The Metropolitan Museum of Art.

Puppi L. The Villa Garden of the Veneto from the Fifteenth to the Eighteenth Century / The Italian Garden (1 Coll. History of Landscape Architecture, Dumbarton Oaks, Washington, 1971) / ed. D. R. Coffin. — Washington DC, 1972. — P. 81–114.

Visitors to Versailles: From Louis XIV to the French Revolution/Kisluk-Grosheide, Daniëlle and Bertrand Rondot eds., 2018.

Reisenleiner M., A Palace with a View^ Imaging Europe in the Baroque City; <https://soi.journals.yorku.ca/index.php/soi/article/view/7990/16911>

ТЕМА 5. ДОБА КЛАСИЦИЗМУ В САДОВО-ПАРКОВОМУ МИСТЕЦТВІ ЄВРОПИ. ВЕРСАЛЬ.

Лекція 6. Класицизм в садово-парковому мистецтві.

Головні здобутки у розвитку філософії, архітектури, образотворчого мистецтва, науки і техніки в добу Класицизму. Вплив раціоналізму на формування філософсько-естетичних засад класицизму палацово-паркового мистецтва. Італійське садово-паркове мистецтво та його вплив на французький класицизм в палацово-парковому мистецтві XVII ст., його характерні особливості.– провідник ідеї централізованої монархії і абсолютизму. Головні особливості парку в стилі класицизму («регулярний парк»). Вплив французького класицизму на розвиток палацово-паркового мистецтва Європи.

Палац Шенбрунн (Б. Берлотто, 1758-176)1.

Семінарське заняття 5.

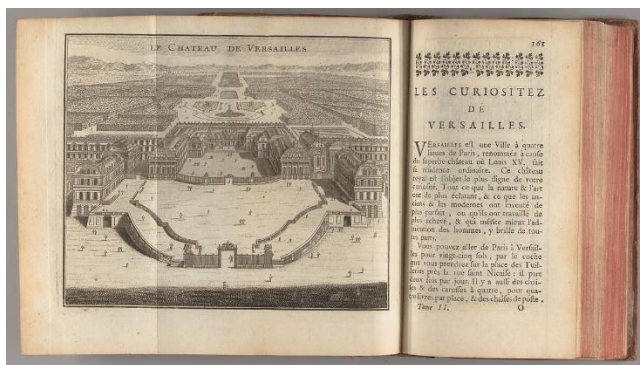
1. Характеристика історичних та філософських передумов появи класицизму в палацово-парковому мистецтві. Вплив ідей Просвітництва на формування цього стилю.
2. Історія спорудження Версалю (1624-1830) – резиденції французьких королів Композиційний і міфологічний задум Версальського парку.
3. Аналіз ключових принципів класицизму на прикладі палацово-паркового комплексів:
  - Букінгемський палац (Велика Британія);
  - Палац Шенбрунн (Австрія);
  - Палацово-парковий ансамбль у Качанівці (Україна);
  - Парк "Олександрія" в Білій Церкві.

Портрет Анре Ленотра, 1679 – 1681. Худ. К. Маррата.

Завдання для самостійної роботи:

1. Проаналізувати роль літератури та античного мистецтва у формуванні естетики класицистичних палацово-паркових комплексів. Які образи та сюжети надихали їхніх творців?
2. Прослідкувати еволюцію та зміни у палацово-парковому мистецтві від бароко до класицизму.
3. «Класицизм у деталях»: підготувати презентацію, присвячену характерним деталям класицистичних садів (наприклад, типи партерів, види скульптур, особливості малих архітектурних форм). Знайдіть приклади та поясніть їхнє значення для стилю.
4. Підготувати есе на тему: «Андре Ленотр – один з найвидатніших представників французького регулярного парку (jardin à la française)».
5. «Створення алегоричного саду»: розробити концепцію невеликого класицистичного парку, кожен елемент якого (наприклад, певна рослина, скульптура, фонтан) символізував би певну чесноту, філософську ідею або міфологічний сюжет, характерний для епохи Просвітництва. Опишіть символічне значення кожного елемента.

Рекомендована література:

Біла Церква: Шлях крізь віки / П.І. Юхименко, А.І. Гай, В.В. Репринцев та ін.
Біла Церква: "Буква", 1994.

Болотов Г. Сакральна символіка в архітектурно-планувальній організації української перлини палацово-паркового мистецтва «Качанівка»; <https://er.nau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/443387c5-a250-4db1-93c5-4d99828d1119/content>

Галімов А., Шаріпов Р. Українські палаци. Відродження історії. Золото доба. Видавничий дім Фабула. 2024.

Маланюк В.Я. Розвиток класицистичних садибно-паркових утворень Київщини кінця XVIII – XIX ст.

<https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/f452835d-86eb-4151-bccc-edeb5c817ceb/content>

Пустиннікова І. Забуті парки, старі фільварки. Мандрівка палацами України. Портал, 2024.

Садиба: генезис в часі і просторі: збірник наукових праць за матеріалами конференції 40-річчю Національного історико-культурного заповідника «Качанівка» (1981-2021) та 250-річчю заснування качанівської дворянської садиби (1772-2022) присвячується / відп. за вип. В.Б. Буренко, І.М. Шевченко. Ніжин: Видавець ФОП Лисенко М.М., 2022. Випуск 2 (8) 164 с.

Formal Gardens of Europe" by Sylvia Crowe and Michael Broadbent (1985)

Steenbergen Cl., Reh W. 2010. Architecture and Landscape. The Design Experiment of the Great European Gardens and Landscapes. Birkhäuser publishers. Basel • Berlin • Boston

"The Baroque Landscape: Geometry as Design in the Age of Louis XIV" by John James. 2000.

Kalneim W.G., Levey M. 1973. The Art and Architecture of the Eighteenth Century in France Penguin Books

ТЕМА 6. АНГЛІЙСЬКИЙ ПЕЙЗАЖНИЙ ПАРК В ПАМ'ЯТКАХ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОЇ АРХІТЕКТУРИ.

Лекція 7. Пейзажний парк в палацово-парковій архітектурі: ідеологія, символіка та естетика.

Пейзажний парк як символ англійського лібералізму. Ідеологічне і стилістичне значення пейзажного саду у творчості письменника Д. Аддісона (1672-1719), поета А. Попа. Голові принципи пейзажного парку. Пейзажний парк у Твікенхемі. Садівники Чарльз Буджмен. Уільям Кент (1684-1748) – теоретик і практик пейзажного садівництва.. Модифікації пейзажних парків.

Шотландська школа паркового будівництва. Шотландець Д.К.Лаудон (1783-1843) – теоретик і практик пейзажного паркобудування. Паркобудівна діяльність Л.Брауна (1715-1783). Розвиток пейзажного живопису.

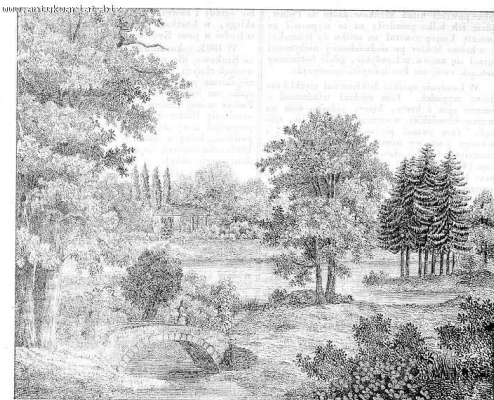
Х. Рептон. Вид на Вентворд Вудхаус. Природний ландшафт (1) і запропонований на основі природного ландшафтний дизайн (2) .

Семінарське заняття 6.

1. Пейзажний парк - символ англійського лібералізму. Ідеологічне і стилістичне значення пейзажного саду у творчості письменника Д. Аддісона (1672-1719), поета А. Попа.
2. Головні принципи пейзажного парку. Садівник Чарльз Буджмен. Уільям Кент (1684-1748) – теоретик і практик пейзажного садівництва.
- 3.. Шотландська школа паркового будівництва. Шотланець Д.К. Лаудон (1783-1843) – теоретик і практик пейзажного паркобудування. Паркобудівна діяльність Л.Брауна (1715-1783).
4. Пейзажні парки Великобританії (за вибором студента). Королівські пейзажні парки Річмонда і Кесингтона. Віндзорський королівський парк.

5. Діонісій Міклер (1762 – 1853)– піонер пейзажного паркобудування на Волині та Поділлі:

- Дубенський замок і парк «Палестина» (1792, Дубно)
- Палац Пшездецьких і парк у Чорному острові (перша половина XIX ст., Хмельниччина) .
- П'ятничанський замок-палац і парк. (1831, Вінниця).

Ogród Miklera w Dubnie.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати порівняльний аналіз найбільш відомих пейзажних паркових комплексів Великобританії. Визначити елементи, які ілюструють характерні риси стилю?
2. Проаналізуйте вплив англійського пейзажного стилю на розвиток паркобудування в Україні. Охарактеризуйте проблеми охорони та збереження такого типу пам'яток.
3. Підготувати презентацію /есе на тему: «Англійські парки в пейзажному живописі» (Клод Лоррен, Ніколя Пуссен, Томас Гейнсборо, Вільям Тернер, Том Томсон та ін.).

Шеффілд парк і сад в Сассексі, XVIII стю Англія.

Рекомендована література:

1. Косаревська Р.О. Англійська теорія «пейзажної релігії» та її вплив на нові тенденції садово-паркового мистецтва Європи кінця XVIII – початку XIX ст.; <http://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/1018/13.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Ballantyne, Andrew. *Architecture, Landscape and Liberty: Richard Payne Knight and the Picturesque*. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 1997.
3. Batey, Mavis. "The High Phase of English Landscape Gardening." *Eighteenth Century Life* 8:2 (January 1983): 44–50.
4. Brown, Jane. *The Art and Architecture of English Gardens: Designs for the Garden from the Collection of the Royal Institute of British Architects 1609 to the Present Day*. New York: Rizzoli, 1989.
5. Clayton, Virginia Tuttle. *Gardens on Paper, Prints and Drawings, 1200–1900*. Washington D. C.: National Gallery of Art, 1990; distributed by University of Pennsylvania Press.
6. Henneberger J., *Transformations in the Concept of the Park*. Trumpeter, 1996.

<https://trumpeter.athabasca.ca/index.php/trumpet/article/download/252/369?inline=1>

7. Hoyles M. English gardens and division of labor. A sociological history of work on the land. Spring, 2002. Horticulture. Issue 6. <https://www.cabinetmagazine.org/issues/6/hoyles.php>
8. Hunt, John Dixon, and Peter Willis, eds. The Genius of the Place: The English Landscape Garden 1620–1820. New York: Harper & Row, 1975.
- 9.
10. Schama, Simon. Landscape and Memory. New York: Alfred A. Knopf, 1995.
11. Studies in the History of Landscape Design. Cambridge: MIT Press, 1992.
12. William Kent: Landscape Garden Designer. London: A. Zwemmer, 1987

ТЕМА 7. ПАЛАЦОВО-ПАРКОВЕ МИСТЕЦТВО ДОБИ РОМАНТИЗМУ.

Лекція 8. Романтичний парк як синтез мистецтв. Палацово-паркові комплекси романтичного стилю .

Романтизм у садово-парковому мистецтві як результат розвитку всіх попередніх стилів, як синтез різних мистецтв. Його символізм та інформаційна насиченість. Скульптурне та архітектурне оздоблення. Відмінність принципів засадах романтизму у садово-парковому мистецтві. Теоретик романтичного напрямку у паркобудівництві Л.Г.Якоб. Буколічні мотиви в садах Романтизму. Поділ романтичних парків за часом доби (ранковий, полуденний, вечірній). Екзотичність романтичного парку. Романтизм і неоготика в палацово-парковому мистецтві Європи.

Завдання для самостійної роботи:

1. Формування романтичної естетики палацово-паркового мистецтва.
2. Символізм пам'яток садово-паркової архітектури епохи Романтизму.
3. Видатні теоретики і практики романтичного паркобудівництва (О.Поп., Л.Якоб).
4. Замок Гогоенцоллерн (Німеччина).
5. Палац Гіжицьких (с. Новоселиця).
6. Палац і парк Кеніга в с. Шарівка (Харківська обл.).
7. Палац Нойшванштайн (Баварія).
8. Палац Пена (Португалія).

9. Палац Шенборнів (Закарпатська обл.).
10. Палац і парк Монсеррат (Португалія).

Рекомендована література:

1. Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. К.: Науковий світ, 2001.
2. Дендрологічний парк Софіївка / І.С. Косенко, Г.Ю.Храбан, В.В.Мітін, В.Ф. Гарбуз. К.: Наук. думка, 1996.
3. Berlin, Isaiah. The Roots of Romanticism. Edited by Henry Hardy. Princeton, N. J.: Princeton University Press, 1999.
4. Roges E., Eustis E., 2010. Romantic Gardens: Nature, Art, and Landscape Design, The Morgan Library & Museum, New York.
5. Van den berg, Agnes, 2010, Manicured, romantic, or wild? The relation between need for structure and preferences for garden styles, Urban Forestry & Urban Greening 9(3):179-186.
6. Fletcher, Pauline, Romantic and Anti-Romantic Gardens in Tennyson and Swinburne, In: Studies in Romanticism, [Vol. 18, No. 1, Victorian Romanticism II \(Spring, 1979\)](#), pp. 81-97.

Елементи саду в Романтичному стилі.

Запитання для модульного контролю 1 .

1. Філософський та естетичний зміст палацово-паркового мистецтва.
2. Емблематичний та психологічний зміст елементів паркового мистецтва.
3. Характерні особливості палацово-паркових ансамблів Греції.
4. Охарактеризуйте монастирські сади епохи Середньовіччя.
5. Художня концепція палацово-паркових пам'яток доби Бароко.
6. Специфічні риси палаців і парків - пам'яток Голландського Бароко.
7. Європейські палаці і парки в стилі Рококо.
8. Класицизм в палацово-парковому мистецтві Франції XVII ст., головні пам'ятки.
9. Історія створення палацово-паркового комплексу Версаль.
10. Класифікація палацово-паркових комплексів кінця XVIII – XIX ст. в Україні.

Типове завдання модульного контролю 1.

1. Розкрийте зміст терміну «садово-паркове мистецтво».
2. Дайте визначення поняттю «буколічні мотиви».
3. Визначте головні елементи класицистичного парку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПАЛАЦИ І ПАРКИ КРАЇН СХОДУ.

ТЕМА 7 . МАВРИТАНСЬКА ПАЛАЦОВО-ПАРКОВА СПАДЩИНА. АЛЬГАМБРА.

Лекція 9. Мавританський палац і сад: стильові особливості.

«Парадіз – мав те, чого не мав оточуючий світ: воду, дерева, квіти».

Мавританська палацово-паркова спадщина як унікальне поєднання арабської, візантійської та місцевої традиції Піренейського півострова (VIII-XV століття). Пам'ятки мавританської спадщини Півдня та Сходу Іспанії. Велика соборна мечеть в Кордові (784 р.). Палац Альфахерія (Сарагоса). Альгамбра: історія, занепад та відродження.

Алькасар (Севілья).

Семінарське заняття 7.

1. Вплив мусульманських релігійних канонів на стильові особливості садів і парків.
2. Мавританські сади і парки.
3. Альгамбра: історія спорудження, стильові особливості. Сади Альгамбри та Хенераліфе.
4. Мудехарський стиль (XI – XVI ст.). Сад і палац Алькасар у Севілії (1364, Андалусія).

5. Палац маврів (Сінтра) Португалія.

Палац Пена (Сінтра) Португалія.

Завдання для самостійної роботи:

1. Вашингтона Ірвінг (1783- 1859) «Казки Альгамбри» .
2. Мавританська спадщина Іспанії в сучасному туризмі.
3. Палаці і парки в мавританському стилі в Україні:
  - Палац у с. Куріса-Покровська, 1820, Одеська область;
  - Шарівський палац (Харківська обл.).
  - Воронцовський палац (Алупка).

Рекомендована література:

Терес Н., Романів Я. Мавританська історико-культурна спадщина в сучасному туризмі Іспанії // Етнічна історія народів Європи. 2022. Вип. 67. С.116-122.

Burstein, Andrew. *The Original Knickerbocker: The Life of Washington Irving*. New York: Basic Books, 2007: 210.

Dias Martins, D. From Europe to the Alhambra: The Origins of the Conservation and Restoration of Historic Architecture to the Preservation of the Alhambra Palatine City. *Arts* **2025**, 14, 9. <https://doi.org/10.3390/arts14010009>

Díez Jorge, M.E.; Maturana, I.B.; Díaz, N.J. The Alhambra: Transformation and Change through Architectural Ceramics. *Arts* **2018**, 7, 79.

<https://doi.org/10.3390/arts7040079>

Eggleton, L. E. Re-envisioning the Alhambra: Readings of architecture and ornament from medieval to modern, The University of Leeds School of Fine Art, History of Art and Cultural Studies, May 2011;

https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/1736/1/LEEGGLETON_THESIS_2011.pdf

Rey-Pérez, J., García-Casasola, M., Fernández, F.J.G. *et al.* The identification of heritage attributes and values in World Heritage: the Tajo de San Pedro in the context of the Alhambra, Generalife and Albayzín (Spain). *Built Heritage* 9, 15 (2025). <https://doi.org/10.1186/s43238-025-00182-3>

Jones, Brian Jay. *Washington Irving: An American Original*. New York: Arcade Publishing, 2008.

Тема 8. Пам'ятки палацово-паркової архітектури корінних народів Криму.

Лекція 10. Бахчисарайський палац – „Таврійська Альгамбра”. Початок будівництва резиденції кримських ханів (до 1551 р.). Пам'ятки XVI ст. – Мала палацова мечеть, монументальний зал Ради і суду. „Кюскова” архітектура палацу в часи хана Крим-Гірея. Турецький стиль. своєрідне трактування стилю бароко, „перифразований стиль ампір”. Народні мотиви в розпису палацу. Історія „Фонтану сліз”. Мавзолей Дилери-Бікеч.

Семінарське заняття 8.

1. Дюрбе першого кримського хана Хаджі I Герая в Салачику (Старий Крим).
2. Ханський палац у Бахчисараю. Мечеть Орта-Джамі. Сади і фонтани в культурі кримських татар.
3. Соборна мечеть Джума-Джамі (Євпаторія).
4. Святині караїмів та кримчаків. Караїмські кенаси Криму. Чуфут-Кале (Джуфт-Кале). Мангуп-Кале.
5. Караїмська Кенаса (Київ).

6. Некрополі караїмів (Йосафатові долина).

Завдання для самостійної роботи:

1. Кенаса – центр духовного життя караїмської громади. Пам'ятки караїмської культури в Україні.
2. Презентація/есе на тему: «Типові характеристики, символізм та еволюція елементів палацово-паркових комплексів в кримськотатарській культурі (фонтани, мечеті на території, сади, оборонні споруди)».
3. Естетика облаштування життєвого простору в культурі кримчаків.

Рекомендована література:

Абдулаєва Г. Історія Криму. Коротка оповідь великого шляху. К.: Віхоа. 2024.

Акав К.С. Караїмська кенаса: функція, архітектура, ритуальна атрибутика в колі літургійного церемоніалу // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2013. Вип. 19. Т.1.

Акав К. Колекція предметів караїмської літургії, побуту та творів образотворчого мистецтва в Євпаторійському краєзнавчому музею. // Вісник Львівської академії мистецтв Вип. 27; https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/27/15.pdf

Акчуріна-Муфтієва Н.М.. Кримськотатарське мистецтво періоду Золотої орди // Східний світ. 2008. № 2 С. 47 – 53.

Байцар А. Географія Криму: навч.-метод. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017.

Гайко Г., Білецький В., Мікось Т., Хмура Я. Гірництво й підземні споруди в Україні та Польщі (нариси з історії). Донецьк: УКЦентр, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009.

Дзюба О. Караїми Феодосії. Тисяча років життя Караїмської слободи // Кримська світлиця. 2017. Вип. 14; <https://crimea-is-ukraine.org/svitlytsa/karaymy-feodosiy>

ТЕМА 9. ІСТОРІЯ ПАЛАЦОВО-ПАРКОВОЇ ТРАДИЦІЇ КИТАЮ.

Лекція 11. Головні принципи китайського палацово-паркового мистецтва. Символізм китайських садів і парків. Основні елементи китайських парків. Паркобудівництво в часи китайського імператора Цзин Хі Хоанта (247 р. до Н.Х.) та імператора У-Ті (197 р. до Н.Х.). Характеристика китайського парку XI – XII ст. Типи пейзажів китайського парку.

Семінарське заняття 9.

1. Філософські та естетичні основи китайського саду.
2. Художня програма китайського парку. Китайський сад як екокультурологічна система за програмою *ян шен* («пестування життя»).
3. Типологія садів і парків Китаю:
  - а) *імператорські палаці і парки* (Заборонене місто (Пекін); Парковий комплекс «трьох морів»; Літній імператорський палац і парковий комплекс (Пекін)
  - б) *храмові парки* (Сад Сіюань та сад Шфцзилін в Сучжоу; парк Юньтайюань в м. Усі).
  - в) *міські за заміські пам'ятки садово-паркового мистецтва* (Сад Чжочжэнъюань та сад Лююань в Сучжоу; сад Юйюань в Шанхаї).

Завдання для самостійної роботи:

1. Символіка квітів в садово-парковому мистецтві Китаю.
2. Лotosовий парк династії Тан.
3. Філософські ідеї та мистецькі прийоми у моделюванні парків: (Сад Ююань у Шанхаї, Заборонене місто в Пекіні з його садами, або один із класичних садів Сучжоу) – за вибором студента.

Рекомендована література:

Chung, S. P. (1990) "A study of the Daming Palace: documentary sources and recent excavations.", *Artibus Asiae* 50: 23–72.

Chuandai Qiao, The Comparison of the Imperial Palace of China and Buckingham Palace of the United Kingdom, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 151, 2nd International Conference on Economics and Management, Education, Humanities and Social Sciences (EMEHS 2018), pp. 199 – 201.

Di, Luo. Palaces, China (Wiley Encyclopedia of Ancient History: Asia and Africa);
<https://doi.org/10.1002/9781119399919>

Donia Zhang Classical Chinese Gardens: Landscape of Self-Cultivation, Journal of Contemporary Urban Affairs, 2018, 2(1):33-44\$ DOI:[10.25034/ijcua.2018.3654](https://doi.org/10.25034/ijcua.2018.3654)

Fu, X. (2017) Traditional Chinese architecture: twelve essays, ed. N. S. Steinhardt, trans. A. Harrer. Princeton.

Xu Yang, Rachel Leung, Li An Tan, Yuanmingyuan: Art and Culture of an Imperial Garden-Palace, Orientation, July/August 2024;
https://www.academia.edu/62883555/Chinese_Palaces_Wiley_Encyclopedia_of_Ancient_History_Asia_and_Africa

Steinhardt, N. S. (2019) Chinese architecture: a history. Princeton.

Jagan Peng, Huaiyun Kou, Ron Herdenson. Analysis of the Traditional Chinese Garden. Springer, CABP, 2025.

Jie Gao, Symbolism in the Forbidden City: The Magnificent Design, Distinct Colors, and Lucky Numbers of China's Imperial Palace, Education about Asia Vol. 21:3 (Winter 2016).
<https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/symbolism-in-the-forbidden-city-the-magnificent-design-distinct-colors-and-lucky-numbers-of-chinas-imperial-palace/>

ТЕМА 12. ІСТОРІЯ ПАЛАЗОВО - ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯПОНІЇ.

Лекція 12. Філософський, релігійний та естетичний зміст японського палацово-паркового стилю.

Буддизм і початок паркобудування в Японії (VI –VII ст.). Етапи розвитку японського паркового мистецтва. Вплив релігійної системи „сінто” („шлях богів”) на формування естетичної системи японського парку. Головні естетичні ідеї і художня основа японського парку. Сад в ансамблі буддійського монастиря. Монастирські школи паркобудування (Дайтокудзи, Тенрюдзи, Нандзендзі, Тофукудзі). Сад Сойходзи (1337 р.). Розвиток чайного культу і зміна функції японського саду. Культ чаю (або „Шлях чаю”- „тя-до”). – важливе явище в японському мистецтві середньовічної доби (XV ст.). Чайний сад і архітектурні особливості

чайного будиночку. Палаці і парки сучасної Японії – головні туристичні об'єкти країни.

Японський сад Дайсен-ін (1509—1513).

Семінарське заняття 10:

1. Японський сад в ансамблі буддійського монастиря.
2. Палаці Японії: Кіотський імператорський палац. Токійський імператорський палац. Замок Нідзьо. Замок Одавара. Замок в Осаці. Замок Хімедзі. Замок Аудзувакамацу. Замок Інуяма.
3. Храми Японії: Сенсо-дзі, Кінкаку-дзі, інші (за вибором студента).

Завдання для самостійної роботи:

1. Бонзай – мистецтво вирощування карликових дерев.
2. Ікебана: традиційне японське мистецтво створення квіткових композицій. Стилі ікебани: Рікка, XV ст. (квіти, що стоять); Нагеіре (вкинута квіти, XVI ст.), Тябана (токонома); Согецу, 1926 (місяць і трави). Взаємозв'язок ікебани з різними видами мистецтва.
3. Чайний сад і чайна церемонія.

Рекомендована література:

1. Жакова Г. Японці шукають прекрасне // Квіти України, № 12, 2001.
2. Михайлова Р.Д, Вишнеvsька О.В., Ясько С.В. Традиції японського садово-паркового мистецтва в умовах сучасного міста (на прикладі Києва) // Art and Desing, 2020. №4; <https://artdesign.knutd.edu.ua/wp-content/uploads/sites/33/2021/02/2020-4-12.pdf>
3. Фрейдліна В.В. Роль садово-паркового мистецтва в культурі Японії. <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/53.pdf>
4. Офіційний сайт парку Кенроку <http://www.pref.ishikawa.jp/siro-niwa/kenrokuen/e/index.html>
5. Шморгай К.Б. Сосни в японських садах. Національний лісотехнічний університет України. Науковий вісник. 2006. Вип. 16.4. https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2006/16_4/260_Szmorgaj_16_4.pdf

Запитання для модульного контролю 2.

1. Мавританські сади і парки.
2. Альгамбра: історія спорудження, стильові особливості. Сади Альгамбри та Хенераліфе.
3. Палац маврів (Сінтра) Потугалія.
4. Бахчисарайський палац. Сади і фонтани в культурі кримських татар.
5. Некрополі караїмів (Йосафатові долина).
6. Китайський сад як еко-культурологічна система.
7. *Імператорські палаці і парки Китаю.*
8. Японський сад в ансамблі буддійського монастиря.
9. Чайний сад і чайна церемонія.

10. Символіка квітів в культурі країн Сходу (на прикладі хризантеми в Японії).

Типове завдання для модульного контролю 2.

1. Символіка квітів в культурі країн Сходу.
2. Сади Альгамбри та Хенераліфе.
3. Китайський сад як еко-культурологічна система.

V. ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ.

1. Предмет дисципліни «Палаці і парки світу», його значення для підготовки фахівців з історико-культурного туризму. Вітчизняна та зарубіжна історіографія.
2. Поняття «Історичний сад» у Флорентійській хартії ICOMOS (1981 р.).
3. Філософський та естетичний зміст палацово-паркового мистецтва
4. Емблематичний та психологічний зміст елементів паркового мистецтва
5. Типи семантики садів.
6. Види єгипетських садів та їх особливості.
7. Особливості ландшафту та рослинного світу Персії та його вплив на формування палацово-паркового мистецтва.
8. Семітський тип саду.
9. Історичні передумови розвитку палацово-паркового мистецтва, географічні, кліматичні, топографічні особливості Греції.
10. Характерні особливості палацово-паркових ансамблів Греції.
11. Історія зародження топіарного мистецтва.
12. Географічна мобільність, військові кампанії, військові трофеї як засіб урізноманітнення рослинного світу. Поняття «імперського імпорту», «варварського ландшафту» в римські часи.
13. Головні принципи китайського паркобудування.
14. Римські вілли: типологія, особливості.
15. Філософські та естетичні основи китайського саду.
16. Типологія садів і парків Китаю.
17. Художня програма китайських парків.
18. Естетична система парку японського буддійського монастиря.
19. Символічний характер мистецтва субеісі.
20. Чайний сад і церемонія в Японії: історія появи і суть церемоніалу.
21. Головні естетичні ідеї і художня основа японського парку.

22. Символізм монастирського саду. Вербальні репрезентації та візуальні представлення.
23. Сади „вчених монастирів” – Оксфорда, Кембриджу.
24. Перші монастирі Русі та їх роль у розвитку садівництва.
25. Папство як економічна та культурна основа піднесення Риму. Закон про спадщину та його вплив на активізацію палацового будівництва. Палаццо як економічний фактор.
26. Вілла Орсіні в Бомарцо. «Священний ліс».
27. Ренесансна естетика садово-паркового мистецтва.
28. Ренесансна архітектура саду.
29. Паркобудівна діяльність К. Медичі.
30. Ренесансне замкове та палацове будівництво на українських землях.
31. Художня концепція палацово-паркового мистецтва доби Бароко.
32. Французька школа паркового мистецтва. Андре Ленотр (1613-1700).
33. Специфічні риси палаців і парків Голландського Бароко.
34. Вишневецький палац в Україні (арх. Я. Бланже, 1730-ті рр.).
35. Кловський палац (1756, Київ).
36. Маріїнський палац і парк у Києві (1750-1755).
37. Європейські палаці і парки в стилі Рококо.
38. Класицизм в палацово-парковому мистецтві Франції XVII ст., його характерні особливості.
39. Історія спорудження Версалю (1624-1830) – резиденції французьких королів Композиційний і міфологічний задум Версальського парку.
40. Аналіз ключових принципів класицизму на прикладі Букінгемський палацу і парку (Велика Британія);
41. Палацово-парковий ансамбль у Качанівці (Україна);
42. Парк "Олександрія" в Білій Церкві.
43. Особливості «регулярного» парку.
44. Вплив раціоналізму на формування філософсько-естетичних засад класицизму палацово-паркового мистецтва.

45. Пейзажний парк як символ англійського лібералізму. Ідеологічне і стилістичне значення пейзажного саду
46. Відмінності між пейзажним і регулярним парком.
47. Головні принципи пейзажного парку. Садівник Чарльз Буджмен. Уільям Кент (1684-1748) – теоретик і практик пейзажного садівництва.
48. Шотландська школа паркового будівництва. Д.К. Лаудон (1783-1843) – теоретик і практик пейзажного паркобудування. Паркобудівна діяльність Л.Брауна (1715-1783).
49. Віндзорський королівський парк.
50. Романтизм у садово-парковому мистецтві як синтез різних мистецтв.
51. Діонісій Міклер – паркобудівна діяльність в Україні.
52. Символізм пам'яток садово-паркової архітектури епохи Романтизму.
53. Видатні теоретики і практики романтичного паркобудівництва (О. Поп, Л. Якоб).
54. Палац і парк Кеніга в с. Шарівка (Харківська обл.).
55. Історія заснування парку „Софіївка”.
56. Сокиринський парк і палац Галаганів.
57. Тростянецький парк Скоропадських.
58. Історія Бахчисарайського палацу.
59. Пам'ятки палацово-паркової культури та архітектури корінних народів Криму.
60. Мавританська палацово-паркова спадщина як унікальне поєднання арабської, візантійської та місцевої традиції Піренейського півострова (VIII-XV століття).
61. Вплив мусульманських релігійних канонів на стильові особливості садів і парків.
62. Мавританські сади і парки Іспанії.
63. Альгамбра: історія спорудження, стильові особливості. Сади Альгамбри та Хенераліфе.

64. Мудехарський стиль (XI – XVI ст.). Сад і палац Алькасар у Севілії (1364, Андалусія).
65. Зміна концепції паркобудування наприкінці XIX ст.

VI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Абдулаєва Г. Історія Криму. Коротка оповідь великого шляху. К.: Віхоа. 2024.
2. Акав К.С. Караїмська кенаса: функція, архітектура, ритуальна атрибутика в колі літургійного церемоніалу // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2013. Вип. 19. Т.1.
3. Акав К. Колекція предметів караїмської літургії, побуту та творів образотворчого мистецтва в Євпаторійському краєзнавчому музею. // Вісник Львівської академії мистецтв Вип. 27; https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/27/15.pdf
4. Акчуріна-Муфтієва Н.М. Кримськотатарське мистецтво періоду Золотої орди // Східний світ. 2008. № 2 С. 47 – 53.
5. Байцар А. Географія Криму: навч.-метод. Посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017.
6. Біла Церква: Шлях крізь віки / П.І. Юхименко, А.І. Гай, В.В. Репринцев та ін. Біла Церква: "Буква", 1994.
7. Білоус В.І. Садово-паркове мистецтво. Коротка історія розвитку та методи створення художніх садів. К.: Науковий світ, 2001.
8. Болотов Г. Сакральна символіка в архітектурно-планувальній організації української перлини палацово-паркового мистецтва «Качанівка»; <https://er.nau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/443387c5-a250-4db1-93c5-4d99828d1119/content>
9. Візнюк В. Діонісій МакКлер – паркобудівничий України. Маєток: наук.- краєзн. зб. Самчики, 2009. Вип. 2. С. 20–22.
10. Гайко Г., Білецький В., Мікось Т., Хмура Я. Гірництво й підземні споруди в Україні та Польщі (нариси з історії). Донецьк: УКЦентр, Донецьке відділення НТШ, «Редакція гірничої енциклопедії», 2009.

11. Галімов А., Шаріпов Р. Українські палаци. Відродження історії. Золото доба. Видавничий дім Фабула. 2024
- Гамалія К. Синтетичний характер садово-паркового мистецтва // Вісник Львівської національної академії мистецтв. Вип. 24. С. 368 – 381.
12. Гамалія К. Планувальне рішення садів Семіраміди в контексті ландшафтного дизайну. Народознавчі зошити. 2016. № 5 (131). С. 1244– 1250.
13. Гудзевич А.В., Любченко А.В. Пізнання єдності історико-культурних і природних пам'яток — запорука відображення реальної дійсності // Велика Волинь. Т. 25 Ч. 2. 2002. С. 103-110.
14. Дзюба О. Караїми Феодосії. Тисяча років життя Караїмської слободи // Кримська світлиця. 2017. Вип. 14; <https://crimea-is-ukraine.org/svitlytsa/karaimy-feodosiy>
15. Дударець В. М. Садово-паркове мистецтво Європи та його особливості // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. 2010. № 1. С. 29-33.
16. Жакова Г. Японці шукають прекрасне// Квіти України, № 12, 2001.
17. Замки, фортеці, палаци України = Castles, fortresses, palaces of Ukraine; [авт.-уклад.: Воронцова Ю. С., Беліков О. М.]. – Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2012.
18. Ибрагимова А. Ханский дворец в Бахчисарае XVI – XVIII вв. К.: Видавець Олег Філюк, 2015.
19. Кисельов В.М., Кисельова Г.В. Історичні парки України. Від історії до сучасності// *Bulletin of Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture*, 2020, no. 81: 18-25; DOI: 10.31650/2415-377X-2020-81-18-25.
20. Клименко Ю.О. Старовинні парки України загальнодержавного значення. Частина I. Полісся та Лісостеп. Тернопіль, Мандрівець. 1996.
21. Копієвська А.Р. Паркова індустрія. Підручник. К.: НАКККіМ, 2015.

22. Косаревська Р.О. Англійська теорія «пейзажної релігії» та її вплив на нові тенденції садово-паркового мистецтва Європи кінця XVIII – початку XIX ст.; <http://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/1018/13.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
23. Кучерявий В.П. Історія ландшафтної архітектури. Підручник. Львів: «Новий світ – 2000», 2020.
24. Кучерявий В.П. Урбоекологія. Львів: Світ, 1999.
25. Левкович Н. Я. Палацові та садибно-паркові ансамблі Галичини кінця XVIII – першої половини XIX ст. Львів, 2007.
26. Лихачев Д. Поэзия садов: К семантике садово-парковых стилей. Л.: Наука, 1982.
27. Маланюк В.Я. Розвиток класицистичних садибно-паркових утворень Київщини кінця XVIII – XIX ст. <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/f452835d-86eb-4151-bccc-edeb5c817ceb/content>
28. Михайлишин О. Палацово-паркові ансамблі Волині 2-ї половини XVIII – XIX століть. К.: Лібра, 2000.
29. Михайлова Р.Д., Вишневська О.В., Ясько С.В. Традиції японського садово-паркового мистецтва в умовах сучасного міста (на прикладі Києва) // Art and Desing, 2020. №4; <https://artdesign.knutd.edu.ua/wp->
30. Пажимський Б., Пажимський О. Маєтки (палацово-паркові ансамблі) Хмельниччини XVIII – XIX ст. Хмельницький–Київ, 2006. 156 с.
31. Попович С.Ю., Корінько О.М., Клименко Ю.О. Заповідне паркознавство. Тернопіль: Богдан, 2011.
32. Пустиннікова І. Забуті парки, старі фільварки. Мандрівка палацами України. Портал, 2024.
33. Родічкін І., Родічкіна О. Старовинні маєтки України. К.: Мистецтво, 2009.
34. Родічкін І. Сад і культура України // Хроніка-2000. № 41-42.

35. Роїк Ю. Об'єкти оборонної архітектури Вінниччини: історія і сучасний стан // Краєзнавство. 2019. № 3.
36. Роїк Ю. Пам'ятки замкової і палацової архітектури Вінниччини та їхнє використання в туризмі. 032 Історія та археологія. 03 Гуманітарні науки. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2021. Рукопис.
https://shron1.chtyvo.org.ua/Roik_Yurii/Pamiatky_zamkovo_i_palatsovoi_arkhitektury_Vinnychchynu_ta_ikhnie_vykorystannia_v_turyzmi.pdf
37. Садиба: генезис в часі і просторі: збірник наукових праць за матеріалами конференції 40-річчю Національного історико-культурного заповідника «Качанівка» (1981-2021) та 250-річчю заснування качанівської дворянської садиби (1772-2022) присвячується / відп. за вип. В.Б. Буренко, І.М. Шевченко. Ніжин: Видавець ФОП Лисенко М.М., 2022. Випуск 2 (8) 164 с.
38. Терес Н., Романів Я. Мавританська історико-культурна спадщина в сучасному туризмі Іспанії // Етнічна історія народів Європи. 2022. Вип. 67. С.116-122.
39. Топачевський А. З Божого саду. Рослини і тварини у святому письмі. К.: Веселка, 2014.
40. Халайцан В.П. Маєтковий парк як мистецький феномен: слідування еталонам та автентика у паркобудівній традиції Поділля // Вісник ХДАДМ. 2017 . № 5.
41. Фрейдліна В.В. Роль садово-паркового мистецтва в культурі Японії.
<http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v34/53.pdf>
42. Шкляр С.П. Історія європейської архітектури: Відродження та бароко. Навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020.
43. Шморгай К.Б. Сосни в японських садах. Національний лісотехнічний університет України. Науковий вісник. 2006. Вип. 16.4.
https://nv.nltu.edu.ua/Archive/2006/16_4/260_Szmorgaj_16_4.pdf

44. A Cultural History of Gardens in the Medieval Age. Ed. by M. Lesli. e. 2016. Bloomsburry Publishing.
45. Attle H., Italian Gardenes: A Cultural Hisory. Published by Frances Lincoln. First Trade Paper Edition, Reprint, 2012.
46. Ballantyne, Andrew. Architecture, Landscape and Liberty: Richard Payne Knight and the Picturesque. Cambridge and New York: Cambridge University Press, 1997.
47. Batey, Mavis. "The High Phase of English Landscape Gardening." Eighteenth Century Life 8:2 (January 1983): 44–50.
48. Berlin, I. 1999. The Roots of Romanticism. Edited by Henry Hardy. Princeton, N. J.: Princeton University Press.
49. Bosser J., 2006, Gardens in Time. Harry N. Abrams (publisher).
50. Brown, Jane. The Art and Architecture of English Gardens: Designs for the Garden from the Collection of the Royal Institute of British Architects 1609 to the Present Day. New York: Rizzoli, 1989.
51. Burstein, Andrew. *The Original Knickerbocker: The Life of Washington Irving*. New York: Basic Books, 2007: 210.
52. Caneva G., Bohuny L. Botanic analysis of Livia's villa painted flora (Prima Porta, Roma) J. Cult. Herit., 4 (2003), pp. 149-155, 10.1016/S1296-2074(03)00026-8
53. Chung, S. P. (1990). "A study of the Daming Palace: documentary sources and recent excavations.", *Artibus Asiae* 50: 23–72.
54. Chuandai Qiao, The Comparison of the Imperial Palace of China and Buckingham Palace of the United Kingdom, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, volume 151, 2nd International Conference on Economics and Management, Education, Humanities and Social Sciences (EMEHSS 2018), pp. 199 – 201.
55. Clayton, V. T. Gardens on Paper, Prints and Drawings, 1200–1900. Washington D. C.: National Gallery of Art, 1990; distributed by University of Pennsylvania Press.

56. Cultural Landscapes. A working Bibliography. Designed Landscapes [Historic Gardens, Parks and the like], Evolved and Associative Cultural Landscapes , Eva BERGER & Jochen MARTZ (eds.), Cultural Landscapes - ICOMOS-IFLA Bibliograp Wien – Nürnberg 5th ed. 2015.
57. Di, Luo. Palaces, China (Wiley Encyclopedia of Ancient History: Asia and Africa); <https://doi.org/10.1002/9781119399919>
58. Dias Martins, D. From Europe to the Alhambra: The Origins of the Conservation and Restoration of Historic Architecture to the Preservation of the Alhambra Palatine City. *Arts* **2025**, *14*, 9. <https://doi.org/10.3390/arts14010009>
59. Díez Jorge, M.E.; Maturana, I.B.; Díaz, N.J. The Alhambra: Transformation and Change through Architectural Ceramics. *Arts* **2018**, *7*, 79. <https://doi.org/10.3390/arts7040079>
60. Dix Br. Experiencing the past: the archeological of some Renaissance garden. In:
61. Dobrilovic , M. 2010. Vegetation elements in Baroque gardens (the influence of foreing plants on the Baroque programmer). *Acta Hortic.* 881. 889-904/ DOI: 10.17660/ActaHortic.2010.881.151 <https://doi.org/10.17660/ActaHortic.2010.881.151>
62. Donia Zhang Classical Chinese Gardens: Landscape of Self-Cultivation, *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 2018, 2(1):33-44. DOI:10.25034/ijcua.2018.3654
63. Duindam, Jeroen Frans Jozef. *Vienna and Versailles: The Courts of Europe's Dynastic Rivals, 1550-1780*. New Studies in European History. Cambridge, U.K.; New York: Cambridge University Press, 2003.
64. Dunn J. The Gardens and Ponds of Ancient Egypt; <http://www.touregypt.net/featurestories/gardens.htm>

65. Dalley, S. The Mystery of the Hanging Garden of Babylon: an Elusive World Wonder Traced. OUP, Oxford (2013).
66. Eggleton, L. E. Re-envisioning the Alhambra: Readings of architecture and ornament from medieval to modern, The University of Leeds School of Fine Art, History of Art and Cultural Studies, May 2011; https://etheses.whiterose.ac.uk/id/eprint/1736/1/LEEGGLETON_THESIS_2011.pdf
67. Farrar L., 2016. Gardens and Gardeners in the Ancient World: History, Myth, and Archeology. Windgather Press.
68. Fletcher, Pauline, Romantic and Anti-Romantic Gardens in Tennyson and Swinburne, In:
69. Studies in Romanticism, [Vol. 18, No. 1, Victorian Romanticism II \(Spring, 1979\)](#), pp. 81-97.
70. Fu, X. (2017) Traditional Chinese architecture: twelve essays, ed. N. S. Steinhardt, trans. A. Harrer. Princeton.
71. Folin, M., Princes, Towns, Palaces: A Renaissance «Architecture of Power». In: A Renaissance Architecture of Power. Princely Palaces in the Italian Quattrocento, eds. S. Beltramo, F. Cantatore, M. Folin, Leiden-Boston, Brill, 2015, pp. 3-27.
72. Gardens and Horticulture in Early Modern Europe, Renaissance Studies, vol 25, num. 1. Pp.151-182.
73. Garden History : issues, approaches, methods [Текст] / ed. John Dixon Hunt // Dumbarton Oaks Colloquium on the History of Landscape Architecture (Book 13 : 1989). — Washington, D.C. : Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1992.
74. Garden of Edem. <https://www.britannica.com/topic/Garden-of-Eden>
75. Gleason, K.L. 2016. A Cultural History of Gardens in Antiquity. London, Bloomsbury Publishing,

76. Gleason K.L., The lost dimension: pruned plants in Roman Gardens, *Veg. Hist. Archaeobotany*, 28 (2019), pp. 311-325, 10.1007/s00334-019-00729-2
77. Henneberger J., *Transformations in the Concept of the Park*. Trumpeter, 1996.
<https://trumpeter.athabascau.ca/index.php/trumpet/article/download/252/369?inline=1>
78. Howe T.N., Sutherland I., Gleason K., Palmer M. (Eds.), *Excavation and Study of the Garden of the Great Peristyle of the Villa Arianna, Stabiae, 2007–2012 (Quaderni di Studi Pompeiani VII)*, Nicola Longobardi Editore, Castellammare di Stabia (2016).
79. Hoyles M. English gardens and division of labor. A sociological history of work on the land. Spring, 2002. *Horticulture*. Issue 6.
<https://www.cabinetmagazine.org/issues/6/hoyles.php>
80. Hunt, John Dixon, and Peter Willis, eds. *The Genius of the Place: The English Landscape Garden 620–1820*. New York: Harper & Row, 1975.
81. Jagan Peng, Huaiyun Kou, Ron Herdenson. *Analisis of the Traditional Chinese Garden*. Springer, CABP, 2025.
82. Jashemski W.F., Gleason K.L., Hartswick K.J., Malek A.A. 2018. *Gardens of the Roman Empire*, Cambridge University Press.
83. Jie Gao, *Symbolism in the Forbidden City: The Magnificent Design, Distinct Colors, and Lucky Numbers of China's Imperial Palace*, *Education about Asia* Vol. 21:3 (Winter 2016).
<https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/symbolism-in-the-forbidden-city-the-magnificent-design-distinct-colors-and-lucky-numbers-of-chinas-imperial-palace/>
84. Jones, B. J. 2008. *Washington Irving: An American Original*. New York: Arcade Publishing.
85. Kalneim W.G., Levey M. 1973. *The Art and Architecture of the Eighteenth Century in France* Penguin Books

86. Kisluk-Grosheide, D. O., & Rondot, B. (2018). *Visitors to Versailles: From Louis XIV to the French Revolution [exposition, Château de Versailles, 22 octobre 2017-25 février 2018, New York, Metropolitan Museum of art, 9 avril-29 juillet 2018]*. The Metropolitan Museum of Art.
87. Laing, O., 2024. *The Gardens against Tim: In Search of Common Paradise*. Pan Macmillan.
88. Langgut ,D., Multi-proxy approaches in Archaeobotany: Botanical reconstruction of ancient gardens from Mediterranean perspective, *Journal of Archeological Science* Vol. 178, June 2025; https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305440325000585?dgcid=rss_sd_all
89. Marzano A. 2022. *Plants, Politics and Empire in Ancient Rome*. Cambridge University Press, Cambridge; <https://www.cambridge.org/core/books/plants-politics-and-empire-in-ancient-rome/roman-gardens-representation-and-politics/4E3E25F5871DBD1535C63213BBE3C210>
90. McKey A. *Houses, Villas and Palaces in the Roman world*. London.
91. Nourtan, Abdel-Rahman, 2016, *Egyptian Historical Parks. Authenticity vs. Change in Cairo's Cultural Landscapes*. In: *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 225: 391 – 409.
92. Reisenleiner M., *A Palace with a View^ Imaging Europe in the Baroque City*; <https://soi.journals.yorku.ca/index.php/soi/article/view/7990/16911>
93. Petruccioli A., ed., *Gardens in the Time of the Great Muslim Empires: Theory and Design*, Leiden, 1997.
94. Rey-Pérez, J., García-Casasola, M., Fernández, F.J.G. *et al.* The identification of heritage attributes and values in World Heritage: the Tajo de San Pedro in the context of the Alhambra, Generalife and Albayzín (Spain). *Built Heritage* 9, 15 (2025). <https://doi.org/10.1186/s43238-025-00182-3>

95. Pretty, J.N. 1990. Sustainable Agriculture in the Middle Ages: The English Manor. *The Agricultural History Review* 38(1): 1-19.
96. Puppi L. *The Villa Garden of the Veneto from the Fifteenth to the Eighteenth Century / The Italian Garden* (1 Coll. *History of Landscape Architecture*, Dumbarton Oaks, Washington, 1971) / ed. D. R. Coffin. — Washington DC, 1972. — P. 81-114.
97. Roges E., Eustis E., 2010. *Romantic Gardens: Nature, Art, and Landscape Design*, The Morgan Library & Museum, New York.
98. Rusonik, A., *Institutional Commitment and Economic Revival: Evidence From Palace-Building in Renaissance Rome* (March 05, 2025). HEC Paris Research Paper Forthcoming, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5168235> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5168235>
99. Schama, Simon. 1995. *Landscape and Memory*. New York: Alfred A. Knopf.
100. *Studies in the History of Landscape Design*. 1992. Cambridge: MIT Press.
101. Steenbergen Cl., Reh W. 2010. *Architecture and Landscape. The Design Experiment of the Great European Gardens and Landscapes*. Birkhäuser publishers. Basel, Berlin, Boston.
102. Steinhardt, N. S. (2019) *Chinese architecture: a history*. Princeton.
103. Taylor, P. (ed.) 2006. *Medieval Gardens*. In: *The Oxford Companion to the Garden*. p. 305. Oxford University Press: Oxford.
104. *The Baroque Landscape: Geometry as Design in the Age of Louis XIV.* by John James. 2000

105. The uniqueness of gardens in Ancient Egypt ;
<https://medomed.org/2020/the-uniqueness-of-gardens-in-ancient-egypt/>
106. Uglow, J. 2005. A Little History of British Gardening. Pimlico: London.
107. Van den berg, Agnes, 2010. Manicured, romantic, or wild? The relation between need for structure and preferences for garden styles, Urban Forestry & Urban Greening 9(3):179-186.
108. Visitors to Versailles: From Louis XIV to the French Revolution/Kisluk-Grosheide, Daniëlle and Bertrand Rondot eds., 2018.
109. Wickham L., 2015. Gardens in History, Windhazer Press.
110. William Kent: Landscape Garden Designer. London: A. Zwemmer, 1987
111. Whittock, M. 2009. Life in the Middle Ages. Constable & Robinson: London .
112. Xu Yang, Rachel Leung, Li An Tan, Yuanmingyuan: Art and Culture of an Imperial Garden-Palace, Orientation, July/August 2024; https://www.academia.edu/62883555/Chinese_Palaces_Wiley_Encyclopedia_of_Ancient_History_Asia_and_Africa_

VII. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК .

Аграф (фр.) – святковий рослинний мотив при оформленні садових партерів XVII-XVIII ст. Має вигляд малюнка з пучка гілок, листків чи пелюсток, що виходили з однієї точки біля краю партеру.

Альпінарій (від назви гір) – кам'янистий сад з високогірних рослин, що ростуть серед каміння і символізують гірський ландшафт і флору. Почали їх застосовувати в пейзажних садах Англії в XVIII ст.

Ампір (фр.) - це стиль пізнього класицизму в західноєвропейській архітектурі, що виник у Франції в період імперії Наполеона. Для ампіру характерні суворі монументальні форми та порядок художніх форм в стилі старогрецьких та старогрецьких декоративних форм. Наприклад, військові трофеї, крилаті сфінкси та ін.

Ансамбль (фр.) - в садово-парковому мистецтві взаємопов'язана сукупність споруд, рослинності, водоймищ та інших елементів ландшафту, що утворюють цілісну архітектурно-художню композицію. Це також склад мистецьких груп.

Анфілада (фр.) - це ряд кімнат в палаці, що з'єднуються між собою дверима, які знаходяться на одній осі. В садах і парках це ряд окремих, розмежованих між собою насаджень, що з'єднуються між собою проходами, які також знаходяться на одній осі.

Бельведер (італ.) - вишка або висока тераса на будівлі або на високому березі, альтанка, з яких відкривається красивий вид на околиці.

Бонсаї (япон.) - мистецтво вирощування карликових дерев в кімнатах та закритих приміщеннях.

Бордюр (франц.) - вузька (10-30 см) лінійна посадка з одного або двох рядів невисоких квіткових рослин або низьких декоративних кущів. Вони можуть бути стрижені або рости вільно і використовуються для обсадження клумб, рабатов або доріжок та виділення малюнків в квіткових партерах.

Боскет (франц.) — замкнута ділянка насадження частіше правильної геометричної форми, обмежена живоplotом, простори всередині в епоху бароко називались зеленими кабінетами з розміщенням в них зеленого театру, лабіринту, водоймища, водограю, квітника і т.д.

Вирідарій (лат.) - озеленений внутрішній дворик або невеликий сад у дворі монастиря, або житлового будинку. Частіше всього він має

геометричне планування з водограєм, або басейном та клумбами. Стіни будинків саду оздоблювались фресками з зображенням фантастичних садів.

Висячий сад - невеликі сади на покрівлях, галереях або на спеціальних кам'яних опорах. На них насипався ґрунт, на якому могли рости квіти, кущі і навіть дерева. В часи Русі такі сади називались "Верховий сад".

Газон (фр.) - штучний дерновий покрив або ділянка, засіяна злаковими багаторічними травами, що створюють однорідний зелений фон для скульптурних та архітектурних споруд, квіткових композицій дерев та кущів. В залежності від призначення та використання газони діляться на: декоративні (партерні), спортивні, квіткові (мавританські), спеціальні.

Герон (грецьк.) - священний гай героїв, що присвячений засновникам міст та іншим видатним людям, яким в стародавній Греції поклонялись як богам. **Гімнасій** (грецьк.) - місце гімнастичних вправ молоді, а потім і філософських лекцій, своєрідний учбовий заклад стародавньої Греції.

Грот (фр.) - штучна декоративно-паркова споруда, що створюється в місцях виходу скелястих порід біля підніжжя схилів, водоспадів, ставків з каскадами. Гроти вирубуються в скелі як прохолодне приміщення для відпочинку від спеки.

Дзеркало води - невеликий прозорий та неглибокий декоративний водний басейн, частіше правильної геометричної форми з низьким бортиком. Він розрахований на віддзеркалення красивих архітектурних споруд, скульптур, насаджень.

Зелений театр - літня споруда для демонстрації театральних вистав, кінофільмів або концертів на відкритому повітрі.

Ікебана (яп.) - в перекладі означає збереження квітів для іншого життя. Стародавнє оригінальне мистецтво квіткового оранжування в Японії.

Іподром (гіподром, грецьк.) - так називали в стародавній Греції поле для спортивних змагань. З часів стародавнього Риму має прямокутну форму з закругленими боками.

Історичний парк - зразок культури паркобудівництва минулого, як історичний пам'ятник, підлягає охороні державою.

Квінкунс (лат.) - спосіб посадки або розміщення дерев зміщеними рядами або конвертами.

Клумба (англ.) - група дерев та кущів на відкритих полянах пейзажних парків. З середини XIX ст. клумбою назвали квітник правильної

геометричної форми, що частіше всього в різних формах зустрічається в партерних композиціях.

Ксист (грецьк.) - невелика територія перед палацом або будинком у вигляді плоского та розділеного на квадрати або прямокутники саду з чіткою регулярною основою і перевагою газонів та бордюрів.

Ландшафтна архітектура - архітектура відкритих просторів, галузь містобудування, яка ставить своєю метою формування сприятливих зовнішніх умов для проживання та відпочинку населення.

Міксбордери (грецьк.- фр.) - різновидність квіткового оформлення, змішаний бордюр, що характеризується багаторазовою зміною цвітіння протягом вегетаційного періоду. Створюються переважно з багаторічників, які розміщуються з послідовним нарощуванням їх висоти переважно на невеликих схилах.

Модерн (від фр. найновіший, сучасний) – стильовий напрям на початку ХХ ст., де зростає питома вага і значення регулярних рішень у пейзажних парках.

Національний парк - державна заповідна територія з суворим режимом відвідування, яка має надзвичайні природні особливості. Це скелясті гори, ліси, цінні насадження, рідкісні рослини, печери, озера, гейзери, водоспади та інші цікаві об'єкти, що становлять національну цінність.

Німфеї (грецьк.) - священні гаї біля джерела, прикрашені скульптурами, колонадами, стелами. Характерні для садів стародавньої Греції, де за уявленнями водились німфи і музи.

Оранжерея (фр.) - споруда із скла або іншого прозорого матеріалу з штучно створеним кліматом, в якому вирощуються колекції з субтропічних (оранж - апельсин) та інших екзотичних рослин.

Острів - земляна або кам'яна споруда, що знаходиться на водоймищі і яка використовується для пожвавлення паркового пейзажу, створення різноманітних перспектив, усамітненого відпочинку та роздумів. Характерні для романтичних парків.

Павільйон (фр.) - окремо розміщена крита паркова будівля в садах, що знаходяться частіше всього в місцях тихого відпочинку, на площадках, поворотах алей та в інших місцях. Іноді це окремі споруди на виставках.

Палацово-паркові комплекси - історично сформовані ансамблі, в склад яких входили палац, парк, господарські та культурні будівлі. Частіше всього це пам'ятники архітектури та садово-паркового мистецтва, що тепер використовуються як музеї-заповідники.

Парадиз (фр.) - старовинний персидський сад з великою кількістю троянд, водоймищ, водограїв та наявністю різних видів диких та приручених тварин.

Парнас (грецьк.) - висока гора в Греції, на якій за легендами проживали Аполлон та музи, що сприяли розвитку мистецтва та науки. Пізніше Парнасом стали називати штучні гірки в парках з видовими доріжками та площадками, з яких відкривались красиві види на всі боки.

Партер (фр.) - горизонтальна відкрита іноді трохи занижена частина саду або парку, прикрашена газонами, квітниками, басейнами, водограями, скульптурами та іншими предметами, які разом утворюють красиву садовопаркову композицію. Вони характеризуються суворою регулярністю. Партерами також називають нижні місця в залі театру.

Патіо (ісп.) - невеликий, замкнутий кам'яними стінами або будівлями внутрішній сад іспано-мавританського походження, що композиційно зв'язаний з внутрішніми інтер'єрами і включає в себе водограї, декоративні басейни, прикрашені декоративними плитами.

Пергола (лат., італ.) - ажурна садово-паркова споруда, що складається з дерев'яного або металевого каркасу, який опирається на один або два ряди стовпчиків з плоским або дугоподібним склепінням, яке обплітається виткими рослинами, в наслідок чого утворюється закрита галерея. Вперше з'явилися в Римі в епоху Відродження, потім перетворилися в розкішні кам'яні та мармурові колонади. Застосовуються в садах і парках для створення закритих галерей над частиною алей.

Перистиль (грецьк.) - внутрішній дворик з басейном, водограєм та квітником, оточений колонадою і який характеризується регулярністю та замкнутістю. В стародавньому Римі стіни перистелю часто розмальовувались парковими пейзажами, що створювало ілюзії простору.

Пілон (грецьк.) - в стародавньому Єгипті монументальний фасад храму у вигляді двох звужуваних до верху колон або веж з вхідним порталом між ними. Аналогічно вхід в парк. Пілони можуть споруджуватись на центральних площах та в інших урочистих місцях.

Портик (лат) - накриття, що підтримується колонадою, або відкрита галерея. В садівництві відкрита перед фасадом будинку і утворена колонами галерея, що несе на собі перекриття. Вона означає головний вхід в палац і органічно зв'язує собою інтер'єр будівлі з парадним двором.

Природний парк - природний ландшафт (ліс, степ, гори, скелі, річка, водоспади, цікава флора та фауна), що підлягає особливій охороні і одночасно доступний для туристів та відпочиваючих.

Пропілеї (грецьк.) - монументальні ворота у вигляді колонади, аркади або групи споруд, що означають парадний вхід в архітектурний ансамбль або палацево-парковий комплекс.

Райський сад - назва невеликого саду в середині монастирських стін, що в стародавні часи мав символічне значення і був засаджений "райськими" рослинами: яблунами, виноградом, духмяними квітами та травами.

Розарій (лат.) - частина парку, саду або окремої ділянки, де вирощуються різноманітні сорти троянд, а також дикі види шипшини. Рокарій (англ.) - окремий сад, але частіше тільки частина саду, на якому декоративні рослини, переважно альпійського походження, розміщуються і вирощуються серед каміння.

Ротонда (італ.) - відкрита або закрита кругла в плані будівля на кам'яних або дерев'яних колонах, що споруджується для прикрашення пейзажних садів та парків.

Руїни (лат.) - руїни справжніх або штучних стародавніх храмів, гробниць та інших будівель, що використовуються як елемент оформлення пейзажів романтичних парків.

Руст (лат.) - грубо стесаний дикий камінь, що широко використовується при спорудженні монументальних паркових будівель. Кладка такого каміння називається "рустиком". Вона нагадує природну споруду і цим самим зближує архітектуру з природою та навколишнім середовищем.

Сад - штучно створене насадження порівняно невеликих розмірів, що частіше всього створюється при палацах або будівлях установ. Останні вважаються також центрами композицій. Іноді садами називають також і парки.

Сад із каменю – сад в Японії, в якому немає зелені і влаштовані виключно з каміння і піску.

Сад ігумена – монастирський сад, де ігумен займав окремий будиночок і був доступним для відвідування світськими особами та гостями. Сад мав декоративний репрезентативний вигляд і був схожий на вірідарій.

Сквер (англ.) - невелика зелена територія серед міських будівель (до 2 га), що використовується для короткочасного відпочинку населення та декоративного оформлення окремих архітектурних будівель.

Тераса (лат.) - горизонтальна або легко нахилена площадка або ціла смуга (шлях) на схилі природного походження або штучно створена. Вона створює виступ на схилі чи на скелі. Характерна для стародавніх садів, особливо епох ренесансу та бароко.

Топіарне мистецтво (лат.) - мистецтво фігурної стрижки дерев та кущів, надання їм геометричних або фантастичних форм. Виникло в стародавні часи.

Травник - аптекарський город XVII ст. Вони часто влаштовувались біля стін монастирів.

Чайний сад - частина парку, що прилягає до чайної будівлі. Він пристосований для відпочинку та чайних церемоній. Почалося з Китаю та Японії.

Чар Баг – типовий персидський регулярний сад, відмінною ознакою якого є поділ території прямокутними каналами на чотири зони.

Шале - сільський будиночок в романтичних парках XVIII ст. Садовий павільйон, що вносив в пейзаж пасторальний (пасовищний) відтінок.

Шпалера (нім.) - ряд густо висаджених дерев, які стрижуться і формуються у вигляді зеленої стінки. Дерев'яна або з іншого матеріалу решітка або грати (трельяж) з вертикальною рослинністю.

Ермітаж (фр.) – споруда або палац епохи розвитку садово-паркового та палацевого мистецтва XVII- XVIII ст., яка розміщувалась в глибині парку та використовувалась для усамітненого відпочинку та демонстрації колекцій художніх творів, організації концертів та інших зібрань.

Японський сад – традиційний твір садово-паркового мистецтва, що символізує відтворення природного ландшафту на невеликих площах, тонкою витонченістю деталей, що дивує собою відвідувачів.